

వివా

70/11/13/31
4

మెట్టా వెంకటేశ్వరరావు

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
తేలపొగలూ. (కృష్ణజిల్లా.)

—: రూ. పా. యి.: —

१०
॥
హక్కుల రక్షణ తది

ప్రథమ ముద్రణ ० 1950

కళ్యాణి ప్రెస్, తెనాలి.

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం వార్తాలయము. (కృష్ణా జిల్లా.)

సాయంత్రం కగంటలవేళ అప్పుడే బడి వదలి పెట్టటం చేత పిల్లలందరూ బడి ముందరి ఖాళీ స్థలంలో మూగి ఆటలాడుకుంటున్నారు. అందరూ పడేశ్వలోపలి పిల్లలే. అది పెళ్ళాట. పిల్లలు రెండుపక్షాలుగా చీలి ఎదురెదురుగా నిలబడ్డారు “బుడ్డేడు బుడ్డేడు వరహాలిస్తాం బూబుల్లారా మా బీబీకూతుర్ని చేసుకొండి బూబుల్లారా” అని పాటపాడుకుంటూ వచ్చి ఆడపిల్లనైపునాళ్లు మగపిల్లవాడి నైపునాళ్ళని తమ పిల్లని వాళ్ళబాబ్బయికి చేసుకొమని బతిమాలుతున్నారు. మగపిల్లవాడినైపునాళ్లు బెట్టుచేస్తున్నారు. ఆఖరికి కట్నం పది బలపాలని నిశ్చయించేసుకుని పెళ్ళికిఁఖాయపడ్డారు. అంతకుముందే తమూరు చేసి అట్టేపెట్టుకున్న తాటాకు బూరలతోను — నీనా రేకుడబాబ్బలతోను పెళ్ళి నైభవంగా జరిగిపోయింది. పిల్లలు తమతమ తల్లుల్ని ఏడిపించి తెచ్చుకున్న కానీలతో కొనితెచ్చుకున్న సెనగపప్పుతో అన్ని విందులూ జరిగిపోయాయి.

పెళ్ళికూతిర్ని, పెళ్ళికొడుకునీ తమతమ ముందర కూర్చో బెట్టుకుని పూలచెండ్లాడించారు. పేర్లు చెప్పేవేళ వచ్చింది. ముందర పెళ్ళికొడుకే చెప్పాలన్నారు ఆడపెళ్ళివారు. “పూలబాబ్బయికి ఏరీ కొరీ బతిమాలిచేసుకున్నారు కాబట్టి ముందు పెళ్ళికూతురే చెప్పాలన్నారు. కాదు పెళ్ళికొడుకే ముందు చెప్పటం విధాయకమన్నారు ఎన్నో పెళ్ళిళ్ళు చేయించిన అనుభవశాలును. కాని

పెళ్ళికొడుకు “ఉహూ” అంటున్నాడు. ఇంతలో కే ఆడపెళ్ళివారి లో ఒకనాపసాని లేచి “పెళ్ళికొడుకు పిల్లాడు భలే బెట్టుచేస్తున్నాడే — అలిగినట్టున్నాడు ఇదిగో! యీబలపం తీసుకుని అలక తీర్చుకుని పెళ్ళికూతురి పేరు చెప్పవచ్చు పెద్దమనసి” అనితగూ తీర్చింది. పెళ్ళికొడుకు మెల్లిగా “శ్యామల” అన్నాడు. ఇక పెళ్ళికూతిర్చి చెప్పమన్నారు. కాని తలవంచుకుని అలాగే కూర్చుంది. “ఎళ్ళే యీపిల్లకి మాటలురోవల్లే ఉందే అయ్యో! ఎక్కడో ఎరక్కపోయి మూగదాన్ని చేసుకున్నామే” అని మగపెళ్ళివారు ఎగతాళిచేస్తున్నారు. కొపవచ్చింది పెళ్ళికూతురికి — సత్యనారాయణ అనిగట్టిగా అనేసి లేచిపోయింది. “అయ్యో అప్పుడే పెళ్ళికూతురు మొగుణ్ణి నదిలోపెట్టి లేచిపోయిందే” అని పకపకలాడుకుంటూ అంతా లేచారు. అంతటితో ఆటపూర్తయింది. ఇదంతా దూరాన్నండిచూస్తూ కూర్చున్న వెంకట లక్ష్మమ్మగారు నవ్వుకుంటూ నిజంగా ఇలాగే జరిగితే బాగుండునని” అనుకుంది. పిల్లలు ఎవరి సంచీవాళ్ళు తీసుకుని యిళ్ళకు వెళ్ళిపోయారు.

బడిపంతులు లక్ష్మీకాంతయ్యగా రుండేయింట్లోనే పెద్దవసారాలో బడి. ఆయన భార్య వెంకటలక్ష్మమ్మ వాళ్ళ ఒక్కగానొక్క కూతురూ, గారాబాలపట్టి శ్యామల. బళ్ళో ఆధిపత్యమంతా ఆపిల్లదే. పంతులుగారి కూతురు గాబట్టి శ్యామలంటే మిగతా పిల్లలకు భయమూ గౌరవమూను. సత్యనారాయణ ఆవూరిలో పెద్దరెత్తైన వెంకటసుబ్బయ్యగారి ఏకైక పుత్రుడు. వెంకటలక్ష్మమ్మగారికి వెంకటసుబ్బయ్యగారు దూరపువరసన అన్నాతారు. ఆయనగారే లక్ష్మీకాంతయ్యగార్ని తమపలుకు

బడి అంతా విడిచిపెట్టి తమగ్రామం ఆనందపురానికి బదిలీ
 చేయించుకున్నారు. అందుకు కారణాలు వెంకటసుబ్బయ్యగారికి
 తన చెల్లెలు వెంకటలక్ష్మమ్మ గారిమీద ఉండే అభిమానం—
 ఆమెను వస్తున్న ఏపాతలూ పిల్లలకి చదువు సరిగా చెప్పకపోయి
 లక్షీకాంతయ్యగారు పిల్లలకి చాలాబాగా చెబుతారనే పేరు
 ఉంది. మూడేళ్ళక్రితనే పాతలుగారి ఊరువచ్చారు. తమ వ
 స్థితితో ఉన్న పాతలుగారి సంసారానికి వెంకటసుబ్బయ్యగారెంతో
 అండగా ఉంటున్నారు. పాతలుగారు కూడా ఆయనంటే ఎంతో
 భక్తి గౌరవాలతో ఉంటూ సత్యనారాయణు తమ పిల్లలతో
 పాటు అందరు పిల్లలకంటే ఓగంట ఎక్కువసేపు పాఠాలు
 చెబుతూంటారు.

శ్యామల సత్యనారాయణ లిద్దరూ కోవిలవ్యత్యాసంతో
 పడేళ్ళక్రితనే పుట్టారు. ఇద్దరూ అయిదవ తరగతి చదువుకు
 న్నారు. భలే చురుకైనవాళ్ళు. ఒకళ్ళకొకళ్ళు విడిచిపెట్టలే
 నంత స్నేహం. ప్రస్తుతమా లేతహృదయాల్లో స్థాన మంతవరకే.
 ఏదన్నా అవసరంవచ్చి నప్పుడు వాళ్ళిద్దరిమధ్య ప్రాకిన స్నేహ
 లత త్రెంచటానికి సాధ్యమౌతుందా? అనేటంత అన్యోన్యంగా
 వాళ్ళిద్దరూ ఉంటారు. సత్యమెప్పుడు యింటికి వెళ్ళిరెండుమెతు
 కులు తినివస్తాడో అంతే మిగతా పగటికాలం అంతా శ్యామల
 తోనే గడుపుతాడు. వెంకటలక్ష్మమ్మ లక్షీకాంతయ్యగార్లు
 కూడా వీళ్ళ అన్యోన్యతకెంతో సంబరపడతారు. వెంకటలక్ష్మమ్మ
 గారెప్పుడన్నా తన బేలహ్నదయాన్ని ఆపుకోలేక వీళ్ళు ఎల్లకాలం
 యిలాగే ఉంటే బాగుండునండీ' అని భర్తతో అంటే "ఓసి

ఉండుకోవే పిచ్చి మొదలు! ఎవరన్నా వింటే నవ్వుతారు.' అనికోప్ప
 డేవాడు. కాని ఆపిల్లల్నిద్దరూ యీ బాహ్యప్రపంచం కోసం బంధం
 పెట్టుకునేవాళ్లే కాదు. వాళ్ళదదోలోకం. ఆలోకంలో వాళ్ళిద్దరే
 ఉండేది. ఎవరింట్లో ఏపిండివంట చేసినా యిద్దరూ కలిసి తినాల్సిందే.
 ఏవిషయమైనా యిద్దరికీ తెలియాలిందే. వాళ్ళిద్దరూ కలిసి
 ఆడుకోవాలి, కలిసి పాడుకోవాలి. వాళ్ళిద్దరి మధ్యా అంత
 అవినాభావ సంబంధం ఏర్పడింది ఆ పూర్వవయస్సులోనే—

కాని కాలం ఎల్లప్పుడూ ఒకేవిధంగా ఉండదు. పోస్టు బం
 ట్రోతు తెచ్చిన పొడుగాటి కవరు ముందు సత్యం తీసుకుని
 శ్యామలకిచ్చాడు. శ్యామల లక్ష్మీకాంతయ్యగారి కిచ్చింది.
 “నాన్నా యిదుగో పేద్ద ఉత్తర” అంటూ. “ఎక్కడనుంచండి”
 అనుకుంటూ వెంకటలక్ష్మమ్మగారు బయటకు వచ్చింది వంటిం
 ట్లోనుండి. ఆదుర్దాగా చింపుకున్నాడు — చూశాడు. “ఆరి వీళ్ళ
 మృకడుపుకాలా?” అంటూ ఉత్తరం కింద పారేశాడు. “అదేమిటి
 నాన్నా” అంటూ శ్యామల — “అదేమిటండి” అంటూ వెంకట
 లక్ష్మమ్మ, సత్యనారాయణలు ప్రశ్నించారు. “ఇంకా ఏమిటే
 మిటే! మూటాముల్లే సర్దు — “నాయనా సత్యం! మీవూరి
 నుండి వెళ్ళగొడుతున్నారోయ్ మమ్మల్ని” అన్నారు పాపం
 విచారంగా పంతులుగారు. “అయిందీ అంటూ” వెంకటలక్ష్మమ్మ
 గారు జారిగిలబడ్డది. “మిమ్మల్ని వెళ్ళగొట్టేదెవరండి” అని అన్నాడు
 సత్యం పాపం అమాయకంగా తన తేతహృదయాన్ని ఉండపట్టలేక.
 “ఏమిటినాన్నా” అంటూ శ్యామల తండ్రిని ప్రాకుతూ అడిగితే
 పాపం లక్ష్మీకాంతయ్యగారు “మనం యిక గుంటూరు వెళ్ళిపోవాల్సి

అమ్మా' అని అనేసరికి శ్యామలా, సత్యనారాయణుల గుండె
 ఝల్లుమన్నది. శ్యామల ఒకసారి తండ్రిని ఒకసారి సత్యంను
 చూస్తున్నది పిచ్చిగా. సత్యమాత్రం ఒక్కశ్యామలవైపే
 చూస్తున్నాడు జాలిగా

లక్ష్మీకాంతయ్యగారు పైబట్ట వేసుకుని చకచక వెంకట
 సుబ్బయ్యగారింటికి వెళ్ళి ఆయనతో సంగతంతా చెప్పారు.
 పాపం ఆయన నిర్భాంతర్యమూరు. అయినా ప్రయత్నంచేస్తాన
 న్నారు బదిలీఉత్తరువు రద్దుచేయించేందుకు.

చెప్పినప్రకారం వెంకటసుబ్బయ్యగారు విశ్వప్రయత్నాలు
 చేశారు. వెనకటి ఉద్యోగస్థులంతా మారిపోయి ఇప్పుడంతా
 క్రొత్తవాళ్ళురావడంచేత ఆయనగారి ప్రయత్నాలేమీ కొన
 సాగలేదు. పైగా లక్ష్మీకాంతయ్యగారు పిల్లలకి చాలాశ్రద్ధగా
 చదువుచెబుతారనే "రిమూర్కు" ఉండటంవల్ల ఆయనగుంటూరు
 లోనే ఉండాలని పట్టుపట్టి అధికారులే అలాచేశారు. అందు
 వల్ల పాపం లక్ష్మీకాంతయ్యగారికి ఆనందపురం వదలిపెట్టి వెళ్ళ
 వలసిన అవస్థ తప్పిందికాదు.

రేపు తెల్లవారగా పంతులుగారి కుటుంబం ఆవూరువదలి
 వెళ్ళిపోతుందనగా నేటిసాయంకాలం ఆవూళ్లోవాళ్ళంతా ఒక
 సభ ఏర్పాటుచేసి తమ పిల్లలవిధ్యాభివృద్ధికి శ్రీలక్ష్మీకాంతయ్య
 గారేవిధంగా కృషిచేసిందీ, ఏవిధంగా తమపిల్లలకు మంచిమంచి
 అలవాట్లునేర్పి వారిని భావిభారతపుచక్కని పౌరులుగా తయార
 చేస్తున్నారో చూచివేసిందీ—ప్రతివారూ తమకు తోచినట్లుగా చెప్పి

అటువంటి పంతులుగారు నేటికి తమిళులు విడిచి వెళ్ళుతున్నందుకు
 తమవిచారాన్ని తెలియజేశారు. సభాధ్యక్షులయిన వెంకట
 సుబ్బయ్యగారు లేచి శ్రీలక్ష్మీకాంతయ్యగారు తమకుచుట్టాలే
 ననీ, వారిబడిజీవిత మెంత పవిత్రంగా ఉంటుందో తక్కిన గృహ
 జీవితకూడా అంతపవిత్రంగానే ఉంటుందనీ పిల్లలకు లేతమనస్సు
 లతో అతికిపోయేట్లు చదువుచెప్పటంతో వారికిగల చాక
 చక్కాన్ని ప్రశంశిస్తూ వారిని ఆనందపురం రప్పించేందుకు తా
 మెంతకృషిచేసిందీ మళ్ళీయిప్పుడు బడిలో ఉత్తరవు రద్దుచేయిం
 చేందుకు తామెంత ప్రయత్నించిందీ, ఫలితం లేకపోవటంవల్ల తమ
 విచారాన్నా కూడా తెలియబరిచారు. ఆపైన పంతులుగారిని
 పళ్ళుఫలాలూ, కట్టుపుట్టలూ సత్కరించారు. తర్వాతవారిలో
 విడిపోయేసందర్భాన ఒకచిన్నబంగారపు గొలుసు కచ్చితంగా
 నూటసందళాను రూపాయల విలువగలది బహూకరిస్తున్నానని,
 సొమ్మునగదు రూపంగా ఉంటేచిరస్మరణీయంగా ఉంటుందని
 చెబుతూ తండ్రి ఒడిలో కూర్చున్న శ్యామలకీయబోతుండగా
 తండ్రిప్రక్కనే ఉన్న సత్యనారాయణా గొలుసు అమాంతంగా
 లాక్కొని తానే స్వయంగా శ్యామలమెళ్ళోవేశాడు. సభలో
 ఆవంతచూచిన అరగంటదాకా సద్దుమణగ లేదు. తర్వాత
 లక్ష్మీకాంతయ్యగారు లేచి తమయెడ ఆహూతివారంతా, చివరకు
 పసిబాలుడైన సత్యంకూడా చూపించిన ఆదరణకు ప్రేమకు తమ
 హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతను తెల్పుతూ ఆహూరినుండి వెళ్లిపో
 వటం గ్రామస్తులకేకాక తమకుకూడా చాలావిచారంగా ఉన్నదని
 మళ్ళీనీలుంటే ఆహూరురావటానికి తామెంతో సంబరపడతామని
 చెప్పేరు. సభికుల కరతాశ్చన్దులతో సభముగిసింది.

ఆరోజు రాత్రి ఘంటాకు ఎనిమిది గంటలాయె. వెంకట
 సుబ్బయ్యగారు లక్ష్మీకాంతయ్యగారి కుటుంబాన్ని తమయింటి
 పూటభోజనానికి పిలిచారు. శ్యామలా సత్యనారాయణ లిద్దరూ
 ముందుగా భోజనంచేసి లేచి వాకిట్లోవేసిఉన్న పక్కలమీద
 కూర్చున్నారేమేమిటో మాట్లాడుకుంటూ. చ ద్రుడతనఅమృత
 బాహువులతో ఆప్రేమమూర్తుల్ని - వారివియోగ దుఃఖసంజత
 నయనోదకాల్ని తుడుస్తూ - కొంతవరకైనాతన చల్లదనంతో
 సుఖపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. "మీరు వెళ్ళకపోతేమటు
 కేంశ్యామా" అన్నాడు సత్యనారాయణ జాలిగా. "మరి మా
 నాన్న వెళ్ళాలంటున్నాడుగా సత్యం" "ఎందుకు శ్యామా!
 వెళ్ళటం? మాయింట్లోనేఉండండి. ముద్దరకలిసి హాయిగా మీ
 నాన్నదగ్గర చదువుకుంటూ సాయంకాలంకాగానే ఆడుకుంటూ
 ఉందాం" అని సత్యంఅన్న వెంటనే శ్యామల యింట్లోభోంచేస్తు
 న్నవాళ్ళనాన్న వద్దకు పరుగెత్తుకెళ్లి "నాన్నా సత్యమే-మననే
 వాళ్ళింట్లోనే ఉండమంటున్నాడునాన్నా మనం ఎక్కడకీ వెళ్ళొ
 ద్దనాన్నా! ఇక్కడే ఉంటానాన్నా! ఏంనాన్నా!" అని పాపం
 ఆపిల్లతనలేతవయస్సు లోని అమాయకతను ప్రకటించింది. ఆ
 మాటవిని వాళ్ళంతా చికాకు నవ్వుకోయింది. అప్పుడు వెంకట
 సుబ్బయ్యగారి భార్య అన్న పూర్ణమ్మగారు శ్యామలను దగ్గరకు
 తీసుకుని తలఁమురుతూ "ఏమేశ్యామా! మాసత్యంనుపెళ్ళి చేసు
 కుని అప్పుడే కాపరాజీనద్దామనుకుంటున్నావా యేమిటే"
 అని నవ్వుతూ అడిగితే వెంకటలక్ష్మమ్మగారు అందుకొని "ఓ
 యమ్మతల్లీ! కొడుక్కిచ్చగా చేసుకునేదానిమల్లేనే మాట్లాడు
 తున్నావేవుమ్మోయ్ వదినా" అంటే లక్ష్మీకాంతయ్యగారు

‘ఎందుకుచేసుకోరూ! నీతాతాముత్తాతలు గడించిపెట్టిన మాటాముల్లే ఏమన్నాడంటే పట్టుకురా కట్టుమిచ్చేదామకు” అని అంటిస్తే, రాసిపెట్టిడంటే కట్టాలద్దుతాయా బావగారూ” అని వెంకటసుబ్బయ్యగారు తీర్పుచెప్పి “ఏమేశ్యామలా” అనితలెత్తే సరికి ఏదీ? అప్పుడే వెళ్ళిపోయింది. వీళ్ళమాటలకోఆపిల్లకేంపని?

సామాన్యుబళ్ళకెత్తేరు. అవిసాగినయ్. ఆడిపాధ్యాయ కుటుంబాన్ని సాగనంపుతున్నారు వెంకటసుబ్బయ్యగారూ సత్యనారాయణ. చెరువుదాకా బళ్ళువెళ్ళినాయ్. “ఇకఉండండి బావగారూ” అంటూ పంతులుగారు వెంకటసుబ్బయ్యగారి చేతులు పట్టుకుని ఆపగా ఆయనగారాగి “మంచిది ఇకఉంటానండీ. అప్పుడప్పుడు క్షేమసమాచారాలు తెలియజేస్తూఉండండి” అని అంటూండగా కొంచెం వెనకాలగా నడిచివస్తున్న శ్యామలా సత్యనారాయణులు వారిని కలుసుకున్నారు. “ఏరా! నాయనా సత్యనారాయణ జ్ఞాపకముంచుకొనన్ను”. అనితలసిమిరి “రా అమ్మా” అని శ్యామలనెత్తుకోబోతుండగా యిద్దరుపిల్లలూ ఒక్కసారిగా గొల్లుమన్నారు. అప్పుడు పిల్లల్ని ఎత్తుకుని “తప్పమ్మాతప్ప. అలాఏడవకూడదు. నాలుగురోజులలో మళ్ళీవద్దాంగా” అని లక్ష్మీకాంతయ్యగారు కూతుర్ని, “తప్పనాన్నా అబ్బే అట్లాఏడుస్తారా మళ్ళీశ్యామలావాళ్ళు నాలుగు రోజులలో వస్తారని వెంకటసుబ్బయ్యగారు కొడుక్కి చెప్పి సముదాయించే సరికి హరిహరదులు దిగివచ్చారు.

“సరేశెలవు బావగారూ” అంటూ లక్ష్మీకాంతయ్యగారు సాగేడు. ‘తప్పకుండా రావాలి శ్యామా’ అని సత్యంఅనేసరికి ‘ఓ తప్పకుండా వస్తాం’ అనిచిటికివేసిచెప్పింది శ్యామల.

వెంకటసుబ్బయ్య లక్ష్మీకాంతయ్యగార్లు వేర్వేరుదిక్కులకు
అభిముఖులై వెళ్తుంటే వారిబుజాలమీద ఉన్న పిల్లలు ఒకరినొకరు
చూసుకుంటూనే 'తప్పకుండా వస్తాంగానాన్నా' అని 'తప్పకుండా
వస్తారుగానాన్నా' అని తమతమ తండ్రులనడుగుతూ చెట్ల
గుంపు అడ్డవల్ల ఒకరికొకరు అదృశ్యులైపోయారు.

గ్రంతురులో లక్ష్మీకాంతయ్యగారికి అధికార సంఘమే
స్వయంగా ఒకనసతిగృహం ఏర్పాటుచేసింది. ఆయింటిముందు
విశాలమైన చక్కటి ఖాళీస్థలముంది. అందులో రకరకాల
పూలమొక్కలున్నయ్యే. అంతకుముందు ఆయింట్లో ఉన్న ముసలే
మేష్టరుగారు తనపడుచు పెళ్ళాంకోసం ఏరీకోరీ సాధించి తెచ్చి,
నాటి, పూటపూట కడనలక్కడనలు నీళ్ళుపోసి పావం ఎంకో
ఆప్యాయంగా పెంచిన మొక్కలవి.

శ్యామల యీ మొక్కలను, యింటిముందరినోడ్డుమీద కణ
క్షణానికైనచ్చే పోయే కాదు బళ్ళ సందడిచూసి ఆనందపురా
న్నైతే మరిచేపోయిందిగాని తనలోడు నీడలాడండే సత్యంను
మాత్రం మరువలేదు. అనుక్షణం తన తల్లి దండ్రులను 'మళ్ళీ
ఆనందపురం వెళ్ళటం ఎప్పు' డని అడుగుతూనే ఉంటుంది. ఆ
పిల్లకు సర్దిచెప్పలేక ఆ దంపతులు సతమతమవుతున్నారు. పిల్ల
దెగులుకో చిక్కిపోతుంది. లక్ష్మీకాంతయ్యగారు భయపడి డాక్టరు
వద్దకు తీసికెళ్ళి చూపించి సంగతంతాచెబితే 'పిల్లలకో నైనా
సహవాసంచేయించి కొంచెంహుసారుగా ఉండేట్లు చూడండి.
లేకపోతే డొంగపోపిల్ల చిక్కిపోతుంది'. అని సలహానిచ్చాడు.

వాళ్ళుగారున్న యింటియెదురుగా పాసు దేవరావుగారనే
 స్ట్రీట్ లో ఉంటున్నాడు. ఆయనభార్య శారదాంబగాడు. ఆదంప
 తులకు రామకృష్ణ అనేకొడుకు నిర్మలఅనే కూతురూ, ఇద్దరే
 పిల్లలు చాలా మంచివాళ్ళు. గొప్పవాళ్ళమనే గర్వమేమాత్రం
 లేదు. మొదట్లో నిర్మలాశ్యామల నొకళ్ళనొకళ్ళు చూసుకుని
 నవ్వుకుంటూ కలిసి ఆడుకోవాలనిఅనుకునే వాళ్ళేగాని ఎవరూ
 ముందుజేసి స్నేహము కలుపుకోలేక పోయారు. నిర్మలారామ
 కృష్ణలు కలిసి హాళ్ళగుజ్జపు బండిలో యెక్కి బడికి వెళ్తుంటే
 శ్యామల పాపం తన లేత హృదయక్షేత్రంలో వింతపాత కొక్కెల
 విశ్న నాలు చల్లుకుంది.

ఒకరోజున నిర్మలే ముందుగా శ్యామలను చేతుల్లో సంజ్ఞచేసి
 పిలిచింది. నిజంగా శ్యామలకు కూడా నిర్మలతో ఆడుకోవాలనే
 ఉంది. అందువేత నిర్మలసిలనగానే మెల్లిగా వెళ్లి కెండ్లిళ్ళకీమధ్య
 నున్న రోడ్డుమీద నిలబడింది. నిర్మల ఎదురుగా వచ్చి శ్యామల
 చెయ్యి పట్టుకుని పాల్లింట్లోకి తీసుకువెళ్లింది. శారదాంబగారి
 అమ్మా ఇదుగొ చూడు, యివాళనుండి మూయిద్దరికి స్నేహము
 అని చెప్పింది. శారదాంబగారు “నీపేరేమిటమ్మా” అనిఅడిగితే
 శ్యామల పాపంజెరుగ్గా తనపేరుచెప్పింది. ఇవాళనుండి పూ
 నిర్మలతో కలిసి ఆడుకుంటూంటానా అని అడిగితే మెల్లగా
 తల ఊపింది. నిర్మల తనస్నేహితురాల్ని, తండ్రి తనకూ తన
 అన్నకూ ప్రత్యేకంగా చదువుకోటాకని స్నేహించి యిచ్చిన
 గదిలోకి తీసుకెళ్లి ఒకకుర్చీలో కూర్చోబెట్టి పంచదార బిళ్ళక
 గుప్పెడు తెచ్చి శ్యామలకు పెట్టింది. తనుకానినెత్తింది. నిర్మల

కూడా చాలాచురుకైనది. అందచందాల్లోగాని, బుద్ధిశక్తిలోగాని శ్యామలకేమాత్రం తీసిపోదు. ఇంతలో రామకృష్ణ కూడా వచ్చాడు ఆగదిలోకే. “అన్నయ్యా! ఇదిగో నాన్నే హితురాలు’ అని నిర్మలంటే “నాకు తెలుసులేదు. ఎదురింటి వారమ్మాయేగా’ అని, రామకృష్ణ “నీకు కేరమ్మ ఆటం చేతనా?” అని అడిగితే పాపం ఆపల్లెటూడి శ్యామల యేమిటో తనకు ఆ ఆట చేత కాక పోనటం పెద్ద అవమానకరమనుకుంటూనే తల వ్యతిరేకార్థకంగా త్రిప్పింది. “మేం నేర్పుతాం రా!” అని చకచక చాప తెచ్చి పేసి అంతా అమర్చి శ్యామలను కూడా ఒకనైపు కూర్చోబెట్టి నేర్పుతున్నారు.

సంనాత్నర కైవారంగల కాలచక్రం ఒక్క చుట్టుతిరిగింది. ఇప్పుడు సమానవయస్కులైన శ్యామలానిర్మలాలు ఘట్టఫారం, వీళ్ళిద్దరికంటే రెండేళ్ళు పెద్ద. అయిన రామకృష్ణ ధర్మఫారం చదువుతున్నారిప్పుడు. ముగ్గురూ ఒక స్కూల్లోనే. ముగ్గురూ ఒకేజట్టు. ఇప్పుడసలు శ్యామల ప్రకృతే మారింది. ఎంతసేపూ ‘నిర్మలారామకృష్ణ నిర్మలారామకృష్ణ’ తల్లిదండ్రులవద్ద కూర్చోనటమే తక్కువ. అసలెంతో ఉండటమే చాలా అరుదు. 24 గంటలు నిర్మలా రామకృష్ణలతోనే కాలక్షేపం. నిర్మల తొడిగిన గొనే శ్యామలా తొడగాలి.

ప్రొద్దున 9గంటలకు లేచి మొహం కడుక్కుని కాఫీతాగి 9గంటలదాకా నిర్మలారామకృష్ణలతో చీకటికొటం, 10గంటలదాకా భోజనం, టూమ్ లాట్ చేసుకొనటం తర్వాత నిర్మలారామకృష్ణలతో వాళ్ళుజట్టు - ఎక్కి స్కూల్ లికే పోవటం.

సాయంత్రం మళ్ళీ రంగంటలకు యింటికివచ్చి ఒకగంటసేపు వీణవాయించుకోవటం, తర్వాత నిర్మలారామకృష్ణ వాసుదేవ రావుగార్లతో పికారుకు వెళ్ళి రావటం, వచ్చి స్నానం చేసి భోంచేసి, ఒకగంటసేపు చదువు కోవటం ఇదీ ఆపిల్లదినచర్య.

లక్ష్మీకాంతయ్య గారికి, తనకూతురు గొప్పింటివాళ్ళతో సహావాసంచేస్తూ వాళ్ళలో ఒకతెగా మొలగటం, వెనకటిలాగా బెంగపడకుండా హుషారుగా చలాకీగా ఉండి తనచదువు తన న్యవహారాలు స్వయంగా చూసుకోవటం, చూస్తే చాలా ఆశ్చర్యం, ఆనందం కలిగేయి. తీగలాగా అల్లుకుపోయే ప్రతిభ గల తనకూతురికి సుప్రసిద్ధ భారతదేశ వాద్యమైన “వీణ” చెప్పించాలన్న ఉద్దేశ్యం ఆయనకే కల్గింది. దాన్ని వెంకట లక్ష్మమ్మ గారు ప్రోత్సహించింది. శ్యామల కూడా తండ్రిని కోరింది. అందుచేత అంతకుముందు కొంచెంకొంచెంగా నెలకు రెండు రూపాయలేమన్నా వెనకవేసుకున్నవాటిల్లో 250రూపాయలుపెట్టి వీణకొని నెలకు తనకువచ్చే 80రూపాయల జీతంలో 10రూపాయలు మేప్టకుకిచ్చి వీణ చెప్పిస్తున్నాడు కూతురికి. అన్నిటికంటే ఎక్కువగమ్మత్తేమిటంటే శారదాంబా వాసుదేవ రావుగార్లు శ్యామలను తమపిల్లలాగే చూసుకుంటున్నారు. శారదాంబాగారికి పిల్లలంటే ఎంతోసరదా. నిజంగా ఆమెకంకా నలుగురైదుగురు పిల్లలుంటే బాగుండునని పిస్తుంది. అందుకని శ్యామలను కూడా తనపిల్ల నిర్మలలాగే చూసుకుంటుంది. తన పిల్లలతోపాటు కాఫీ యిస్తుంది. నిర్మలకు కుట్టిచ్చే గొనల్లా శ్యామలకు కుట్టిస్తుంది. నిజానికి శ్యామల ఉపభోగవిస్తువుల

కయ్యే ఖర్చులో ముప్పాతిక మూడువీసాలు శారదాంబగారిదే. తనకో పిల్లలతోపాటు శ్యామలను కూడా అవసరమైనప్పుడు బజారుకుతీసుకెళ్ళి ప్రతిదీ రెండురెండుకొని ఒకటి నిర్మలకు ఒకటి శ్యామలకు యిస్తుంది. ఇక వాసుదేవరావుగారు శ్యామలను తన పిల్లలతోపాటు గుట్టపుబండిలో బడికి పంపుతారు. తనపిల్లలతో పాటు సాయంత్రం షికారుకు తీసుకెళ్తుంటాడు. సరే పిల్లల విషయంలో చెప్పనే అక్కరలేదు. ముగ్గురిదీ ఒక ప్రేమాణం. శ్యామల హృదయాకాశంలో ప్రస్తుతం ఆరే నక్షత్రాలు. వెంకటలక్ష్మి, లక్ష్మీకాంతయ్య, శారదాంబా, వాసుదేవరావు గార్లొక రకమైన ప్రకాశంతోను అంతకంటే ఎక్కువగా సర్మలా రామకృష్ణలు. ఏమైతేనేం? ఎవనినైతే తొమ్మిదినంపత్తురాల పాటు తన అర్థశరీరంగా భావించిందో ఎవనిని విడిచిరాతేక మన్నా మిన్నా ఏకమయ్యేటట్లు యేడ్చి తీరా విడిచి వచ్చిం తర్వాత కొన్ని నెలలపాటు బెంగపెట్టుకుని చిక్కిపోయిందో ఆ రాకాసుధాకరబింబం నేడు పూర్తిగా ఛాయారహితంగా అదృశ్యమైంది.

రాత్రి 9గంటలప్పుడు హైస్కూలంతా కిటకిటలాడుతోంది. మేష్టర్లు పిల్లలూ తమతమ స్థానాలలో కూర్చున్నారు. కొందరి పిల్లలు “త్వరగా మొదలెట్టాలి” అని కేకలు పెడుతున్నారు. వాళ్ళకోరిక నెరవేరింది. వీణ భంగిమలో పట్టుకుని, పొందికగా కూర్చుంటే సాక్షాత్తు సత్యలోకంలో శారదాదేవి కూర్చున్నట్లు ఉంది కాని శారదకాదు. పదహారేండ్ల శ్యామల. మృదునైన తనప్రేళ్ళతో తంత్రులను మీటుతూ ఆదినాదంలో తన మంజుల

మనోహర కంఠధ్వనిని కలిపి పాడుతూవుంటే స్వర దేవత నాట్యం చేస్తున్నట్లుంది. శ్రోతల కా గానాంబుధిలో ఒడ్డుదొరకడంలేదు. వీణా తంత్రులతోపాటు శ్యామల ప్రేక్షకుల హృదయ తంత్రులను కూడా మీటుతున్నది. ఉపాధ్యాయులు సైతం నోరు తెరుచుకుని వింటున్నారు. తన ప్రేమపాత్రులైన నిర్మలారామకృష్ణులు తనముందరే కూర్చుని ఆత్యంతదీక్షతో తన్నవలోకస్తూన్నారు.

ప్రేక్షకుల కొలాహల ధ్వనులలో కచ్చేరి ముగిసింది. మేష్ట స్థానరూ తమకు తోచినట్లుగా పొగడుతున్నారు. చివరకు హెడ్ మాష్టరుగారు లేచి శ్యామలాగారికి తెలివిగల పిల్లను చలాకీపిల్లను తన అనుభవంలో అంతకుముందు చూడలేదని— నిజంగా అంతచక్కగా ఆపిల్ల ఆనీణవాయిస్తుందని తనుఎప్పుడూ అనుకోలేదని చెబుతూ ఆభాలౌక యింకా కళాసేనచేసి గొప్ప కీర్తి సంపాదించు కొవాల్సిందిగా హెచ్చరిస్తూ తదభివృద్ధికి అశీర్వాదిస్తూ ఒకరినొకరు పథకాన్ని బహూకరించారు. తర్వాత ఎవరిశ్శకు వాళ్ళు వెళ్ళి పోయారు.

మర్నాడు సాయంత్రం గంగంటలకు నిద్రనుండి లేచిందని తెలుసుకుని నిర్మలారామకృష్ణులు శ్యామల యింటికి వచ్చారు. శ్యామల చాలా నీరసంగా ఉంది. ప్రాద్దున 10 గంటలకు వాళ్ళమ్మ బలవంతాన లేపి ఆస్నంపెడితే, నిద్రనుకూనే తిని కంచంలో చెయ్యకడుక్కుని గోభాలున మళ్ళిపడుకుని యింతకు ముందే లేచి స్నానంచేసి కాఫీతాగి వసారాలోకి వచ్చేటప్పటికి నిర్మలారామకృష్ణులొచ్చారు. “హల్లో రండి రండి” అంటూ

ఇద్దర్నీ చేతులుపట్టుకుని తనగడ్డిగోకి లాక్కెళ్ళి చెనొకకుర్చీలోకి
 పోసి తానొక కుర్చీలో కూర్చుంటుంది. “కాఫీ అంతా నేనొక్క-
 దాన్నే త్రాగేశాను పాపాత్మురాలి.” “మేమూతాగేనాచ్ఛా
 వేనమ్మా ఆమాత్రం కాఫీ”. మేమొస్తామని నీవేమన్నా కల
 గన్నావాశ్యామూ!” “లేదనుకొ త్తయినా అతిథున్ని సత్కరిం-
 చాలిగా కృష్ణా!” “అయితే చూడు శ్యామూ! కాఫీ ఇయ్యని
 నేరానికి కాసేపు వీణవాయింతు.” “క్షమించు నిర్మలా! హుళూ
 గా లేదుబిల్లో. కాసేపలాపి కారు వెళ్ళి వద్దాం పదండి. కొంచెం
 బద్ధకం తగ్గుతుం దలాతిరిగి వస్తే.” అని శ్యామ లనేసరికి సరే
 అంటే సరే అనుకుని పికారుకి బయలుదేరారు ముగ్గురూ.

ఇప్పుడు శ్యామలానిర్మలలు స్కూల్ ఫైస్ లక్లస్ చదువు
 తున్నారు. ఆసంవత్సరంలో ఆక్లాసు వాళ్ళంతా ఆస్కూలునది
 పెట్టి వేల్చారుగాబట్టి వాళ్ళకులాసా కొసం యేటా మాదిరిగానే
 ఆయేడుగూడా సెంట్ మాస్టరుగారు కొన్ని కళాప్రదర్శనాలు
 యేర్పాటు చేసి, లక్షీ కాంతయ్యగారు కాకతాళీయన్యాయం
 బజార్లోకలిస్తే ఆయన అనుమతి తీసుకునే శ్యామల చేత కచేరీ
 చేయించారు. సెంట్ మాస్టరంత వ్యక్తివచ్చి అడిగితే ఆయన
 కాదనగలడా! నిజానికి మనసులో యిష్టం లేకపోయినా!

రామకృష్ణ కా లేజీలో ఇంటర్ సీనియర్ చదువుతున్నాడు.
 ముగ్గురుకీ పరీక్షలు దగ్గరకొస్తున్నాయని చాలా హాగ్రత్తగా
 చదువుతున్నారు.

లోకులు కాకులన్నారు. వాళ్ళనోళ్ళకీ అడ్డు లేదు. నరంలేని
 నాలిక ఎటుబడితే అటే తిరుగుతుంది. ఇక స్కూలు కుర్రాళ్ళు

సంగతి చెప్పనే అక్కర్లేదు. చదువుచెప్పే మేష్టన కే వంకలు
 పెడతారు. సన్నగాడంటే “స్కెల్టర్”లావుగాడంటే “థమ్మా”
 పొడుగ్గా డంటే “పిరమిడ్” పొట్టిగా డంటే “లిఫ్ట్”
 ఇలాంటి వెన్నోలక్షలు. భగవంతుడిచ్చిన శరణాన్ని వడంగి
 నద్దపం తీసికెళ్ళి సరచేయించుకోటానికి వీల్లేదుగదా. పోనీ మన్న
 ధపరావతారుతే మేష్టనగా వస్తారనుకోండి ! బ్రహ్మదేవుడే
 క్రొత్త స్క్రీమ్ ప్రకారం. అప్పుడయినా పాపం ఏమాప్తరైనా
 కొంచెం చక్కగా సెలబడితే “పోజ్ పోజ్” అని గోలచేస్తారు.
 అల్లరి చిల్లరగా డంటే “మంక్ బ్రాండ్” అంటారు. ఇక ఎట్లాచె
 ప్పండి? ఎంత ముసలి మేష్టరికైనా సరే విద్యార్థులు మళ్ళీ
 చక్కగా భారసాల చేస్తారు. శ్యామల కూడా యీవిచిత్ర
 నామకరణ జాలంలో నుండి తప్పించుకోలేక పోయింది. ఒక
 నాడు శ్యామల ఒకరంగు చీరకట్టింది. మరో రంగుజాకెట్
 పొడిగింది. మరోరంగు రిబ్బన్ పెట్టింది. నల్లటి జుట్టూ, తెల్లని
 శరీరం మొత్తం అయిదు రంగులతో చక్కగా సడుస్తు ఒక
 సేర్పు పెట్టటంలో పెద్దచెయ్యి కళ్ళలో పడింది. ఇకనేముంది?
 చక్కవాడినో అనేశాడు “పంచకల్యాణి” అని. ఆరోజునుండి
 స్కూలుకుర్రాళ్ళందరూ శ్యామలపేరు మాళ్చీశారు. నిర్మల
 శ్యామల, రామకృష్ణ కలిసి హైస్కూలులో చదువుకుండగా
 ఆముగ్గిరికీ కలిసి ఒకడమ్మడిపేరుండేది “నిశ్వారా” అని. ఏమీ
 లేదు. వాళ్ళ ముగ్గురి పేర్ల మొదటక్షరాలు కలిపేరు. నాళ్ళు
 చేసిన ఘనకార్యమంశే. ఇప్పటికే కొన్ని గోడలమీద
 లాదులో కట్టపడి వ్రాసిన “శ్యామల X రామకృష్ణ = ?”

అనే సమీకరణపు మాసిపోయినగుర్తులొసడుతూనేఉంటాయి.
దీనికంతా కారణమేమిటంటే శ్యామల ఒక్కసారికూడా యీ
కాక్షిరకాల మొహంనైపు చూడకపోవటమే.

శ్యామల వ్యక్తురాలై రెండేళ్ళైంది. ఈ రెండేళ్ళనుండి
వెంకటలక్ష్మమ్మ లక్ష్మీకాంతయ్యగార్ల కూడా శ్యామల
రామకృష్ణతో కలిసి తిరగటం అయిష్టతగానేఉంది. వెంకట
లక్ష్మమ్మగారెప్పుడన్నా “అలాతిరగటంమర్యాదకాదే” అని మంద
లిస్తే శ్యామలకు కొపంనచ్చి రెండుమూడురోజులపాటు తల్లితో
నూట్లాడేదికాదు. అసలు లక్ష్మీకాంతయ్యగారు ఆరెండేళ్ళ
క్రితమే శ్యామలకు చదువు మాన్పిద్దామన్నాడు. గాని ‘స్కూల్
పైనలన్నా పూర్తయితే అదోదారిగా ఉంటుందని—తనేమీ
కట్నంగా కానుకలూ యిచ్చేపరిస్థితిలో లేకపోవటంవల్ల చదువు
చూశైనా ఎవరన్నా చేసుకుంటారని ఆశపడి పైగా తనమిత్రులు
కొందరటువంటి చురుకైనపిల్లకు చదువుచెప్పించటం మంచిదని
సలహా యివ్వటంవల్ల అలాచేశాడు. కాని చిన్నప్పటినుండి
వస్తున్న సహవాస ధర్మాన్నినా శ్యామలీనాటికీ రామకృష్ణతో
కలిసి తిరగటం ఆయనకయిష్టంగా ఉంది. ఈఅయిష్టతే రామ
కృష్ణపై చిరచిరగా మారింది. అందుకనే రామకృష్ణ తనయిం
టికి నిర్మలతో కలిసి వస్తుంటే మొహం చిట్టించుకునేవాడు.
నిర్మలదేముంది ఆడపిల్ల. ఆవిషయంవేరు. తను ముందర వెళ్తుం
టేకొంటే కుర్రాళ్ళు వెనకనుండి తను వినాలనే ఉద్దేశ్యంతో
పెద్దగాఅనే చిలిపిమాటలాయన్ను కలనర పెట్టేవి. ఆయనా
మనిషేగా. నిజానిజాలు తెలుసుకునేందు కాయనేందేవుడా!

ఏదెట్లయినా శ్యామలను రామకృష్ణ స్నేహం మానిపించాలి. అని మనసులో గట్టిగా తీర్మానించుకున్నాడు. ఇండాక రామకృష్ణా నిర్మలలు వచ్చినప్పు డాయనింట్లో లేడు.

సరాసరి శ్యామలా, నిర్మలా, రామకృష్ణలు షికారుకు వెళ్ళి తిరిగి ముగ్గురూ రామకృష్ణ యింటికే వెళ్ళేరు. నిర్మల లోపలికి వెళ్ళింది. రామకృష్ణ, శ్యామలా వాళ్ళ రీడింగ్ రూమ్ లో కూర్చున్నారు. శారదాంబగారు వంటచేసుకుంటున్నది. వాసు దేవరావుగారింకా యింటికి రాలేదెందుకనో!

‘శ్యామా! రాత్రి ఎంతందంగా వాయించావ్. విద్యాదేవత లాడింది శ్యామా’ ‘నిజమా కృష్ణా’ శ్యామా నేననవసరంగా ఎప్పుడన్నా పొగడగానువ్విన్నావా? అంతేకాదు వ్రేళ్ళలో ‘అలా’ వీణ మీటుతుంటే నాబళ్ళు పులకరించింది శ్యామా. నాలుగేళ్ళ లో వీణ యెంతచక్కగా వాయించటం నేర్చుకున్నావ్. అయినా ఆ అందం ఆ ఆనందం వాయించేనేర్పులో కాకుండా ఆ వ్రేళ్ళ ల్లోనే ఉంటుందేమో. ఆ నీమృదువైన వ్రేలికి నేనొక బహు మానమిస్తున్నాను. చూడు శ్యామా! ఇదిగో! యీ ఉంగరం ప్రొద్దున ఎంతో ముచ్చటపడి కొన్నాను అక్కడే ‘వీణా’ అనే యీరెండక్షరాలు చెక్కించి తీసుకు వచ్చాను. ఏదీ అని చెయ్యిపట్టుకుని వ్రేలికి పెట్టబోతుండగా తప్పు కణ్ణా! అలా నీవు నావ్రేలికి ఉంగరం పెట్టవచ్చా చెప్పు? అలాంటి అధికారిం ఒక్క భర్త కే’. అవును శ్యామా ఆవిషయం నాకు తెలుసు. తెలిసే యీషనిచేస్తున్నాను.’ అనేసరికి శ్యామలగుండెలు టక టకమని కొట్టుకొసాగినాయ్’ ఎందుకు శ్యామా! అలాకంగారు

పడతావ్. నేను నిజమే చెబుతున్నాను. నా హృదయాన్నిప్పటి
 కైనా అర్థంచేసుకోశ్యామా! నీకో నేనీ ఆరేళ్ళబట్టి ఎలా
 ఉన్నానో నీకు తెలుసుగదా! అన్యధాభావిస్తే చెప్పలేనుగాని
 నిన్ను మామూలు స్నేహితురాలిగా భావించలేదు శ్యామా!
 అంతకు వేయిరెట్లుగా ఎంచుకుని మనసులో ఎన్నెన్నోకోర్కెలు
 కల్పించుకున్నాను. నిజంగా నిష్కల్మషంగా నిన్ను ప్రేమిస్తు
 న్నాను శ్యామా". శ్యామల ఎందుకో వణికిపోతున్నది. అది
 భయమా! భయపడటానికేముంది దీంట్లో. పోనీ రామకృష్ణ
 అన్నమాటలకు కోపం వచ్చి కంపిస్తున్నదా! కళ్ళలో కాని
 మొహంలోకాని అంత కోపచిహ్నాలేమీ కన్పించటం లేదే.
 పోనీ ప్రేమమూర్తి పల్కిన ప్రియవాక్యాలమూలానా ఆకల్గిన
 ఆనందాతిరేకంచేత వివశత్వం పొందుతూ చలిస్తున్నదా!
 మొహంలో ఆ ఆనందం కనపడటంలేదే! ఏదీకాదు. అది
 అంతకు ముందెన్నడూ జీవితంలో జరగని ఘట్టంనేడు జరగటం
 వల్ల శారీరికవిశేషం, కళ్ళార్పకుండా చూస్తున్నది. మనసులో
 మాత్రం ఏభావానికీ చోటియనట్లు స్పష్టపూతున్నది. ఇంత
 లోకే నిర్మల వచ్చింది గదిలోకి. గవేచిస్ వెనకటి వాతావరణ
 మంతా మారిపోయింది 'నిర్మలా చూడు శ్యామకి రాత్రి వీణ
 వాయిచినందుకు బహుమతిగా యీఉంగర మిద్దామనుకుంటు
 న్నాను. నువ్వువచ్చిన తర్వాతే యిద్దామని ఆగేను. చూడు
 దీనిమీద "వీణ" అని చెక్కించాను. ఎందుకో తెలుసా.
 శ్యామల వీణ వాయిచినందుకు గాను యిది బహుకరించ
 బడిందని అంగరికీ తెలియటానికి; రెండు ఇవాళనుండి శ్యామకు
 'వీణ' అనే సార్థకనామం క్రొత్తగా నేను పెడుతున్నాను.

ఈ పేరుతో శ్యామ వృద్ధిలోకి రావాలి. వెలిసిందా. “ఓహో! అలాంటే అదిలాయయ్యి - శ్యామా చెయ్యిటితే” అని నిర్మల మెల్లగా ఆ ఉంగరాన్ని శ్యామల వ్రేలికి పెట్టింది. ‘ఎందుకు కృష్ణా ఇంతఖరీదు పెట్టికొని - ఊరుకో శ్యామా అంతమాత్రం తాహతుందిలే దేవుడిదయనల్ల. అని నిర్మల శ్యామల వ్రేళ్ళు ముద్దుపెట్టుకుంటున్నది. ‘అదేమిటి నిర్మలా చెయ్యి ముద్దు పెట్టుకుంటావ్’ నీకేం తెలుసన్నయ్యా. శ్యామలకు పేరు యీ వ్రేళ్ళమూలానే రావాలి. అని చక్కలినొక్కు తున్నది. ‘సరే టైం ఏదైనట్లుంది వెళ్ళొస్తాను. కృష్ణా వస్తాను నిర్మలా అని శ్యామల యింటికివెళ్ళి పోయింది.

ఇంటికివచ్చిరాగానే ఎక్కడ కెళ్ళావే శ్యామా, అని తల్లి ప్రశ్నించింది. నిర్మలా వాళ్ళింటి కెళ్ళానని సమాధానం చెప్పింది శ్యామల ‘అట్లా వెళ్ళరాదని ఎన్నిసార్లు చెప్పినా వినకొచ్చావేమే నామాట. చదువుకున్నందుకు ఫలితమటేయిది’. ‘ఏం వెళితే తప్పా’. ‘అవునుతప్పే’ అంటూనొడ్డోనుండి లక్ష్మీకాంతయ్యగారు వచ్చి ‘ఎన్నిసార్లు చెప్పినా గ్రహించుకొవేమే శ్యామా! మామాట వినదలచుకోలేదా, అని కొంచెం మందలించేసరికట్లా శ్యామల కళ్ళనుంచి గిరున నీళ్ళుతిరిగేయ్, అమాంతం తన గదిలోకెళ్ళి తలుపేసుకుని పక్కమీదపడి ఏడుపు మొదలెట్టింది. “ఇదేవరస చెబితే వినదు. ఏమన్నాంటే ఏడుస్తూ పోయి పడుకుంటుంది. ఎట్లాగోయిపిల్లలో”. ‘ఆ వినకేంచేస్తుంది లేవే నాలుగైదు మాట్లుచెబితే’ అని లక్ష్మీకాంతయ్యగారు వక్రించమని చెప్పి శ్యామలను కూడా భోజనం

నికి పిలవటానికి గదితలుపులు తట్టేసరికి జ్యోతుల్లాంటి కళ్ళతో
 వచ్చి తలుపుతీసింది. 'ఎందుకేమ్మా! అలాపడుస్తావ్! ఏమ
 న్నామే!'. 'ఎవరిప్రతిమొచ్చినట్లు వాళ్ళల్లాఅన్నారూ! ఇంకా
 ఏమన్నామంటారు'. 'అదికాదే పిచ్చితల్లి! నువ్వు వాళ్ళతో
 కలిసితిరగటం ప్రపంచానికి విష్ణురంగా ఉంటుందే. చిన్నతనంలో
 దారివేరు'. 'చిన్నతనంలో చెయ్యదేమిటి, ఇప్పుడు చేస్తున్న
 దేమిటి?'. అలాకాదమ్మా ఊళ్ళోవాళ్ళంతా ఏమనుకుంటు
 న్నారో తెలుసా?'. ఊళ్ళో వాళ్ళంతా అంటే ఇంట్లోవాళ్ళు
 మీరూ అంటున్నారన్నమాట!'. 'అదేమిటే! ఎంత మనఅన్నం
 మనం తింటున్నా ప్రపంచానికి వెరవాలి తెలిసిందా'. 'ఆవును
 ప్రపంచానికి భయపడి అన్నీమానుకునింట్లో ఒకమూలన గోళ్ళు
 గిల్లుకుంటూ కుర్చోవాలంటారు. మనవిజ్ఞానమిలా ఉంది
 కాబట్టే మనదేశం యింత దౌర్భాగ్యస్థితో ఉంది. అసలు
 మనవాళ్ళ నీతివమాన పిశాచం వదల్చుంతవరకు దేశదౌర్భాగ్య
 స్థితికూడా వదల్చు మన కర్మమింతేలే" "ఎందుకే అమ్మాయ్!
 ఊరికే లెక్కకొద్దావ్. అవకాశం ఉన్నప్పుడే అనుమానం
 బయలుదేరుతుంది. నిప్పులేకుండా పొగరాదు.- పోనీ నువ్వుమం
 చిదానివే-ప్రపంచమే నీఉన్నత భావాల్పర్యం చేసుకొలేదనుకొ
 అప్పుడైనా నువ్వు ప్రపంచం మాట వినాల్సిందే. ముల్లు వచ్చి
 అరిటాకుమీద పడ్డా అరిటాకు పోయి ముల్లుమీద పడ్డా నష్టం
 ఒకదానికేనే. ఎందుకు చెబుతున్నానో తెలుసుకోవే తల్లీ!
 ఈవిషయం ఆనోట యీనోట పడి చివరకు మాస్కాలు పిల్లల
 చెవినికూడా పడిందంటే ఇక నేను ఉద్యోగం మానుకుని పోవా
 ల్సిందే. ఒక్కొక్క స్కూలు కుర్రాడొక్కొక్క రేడియో

అంత పనిచేస్తాడు. ఇన్నాళ్ళబట్టి నిన్నేమన్నా అన్నామా!
 ఇప్పుడు చెప్పాల్సిన పరిస్థితులేర్పడ్డాయి కాబట్టి చెబుతున్నాం.
 నేముకాకపోతే ఇంకెవరే తల్లి నీకుచెప్పేది. నీమంచికోసం
 చెప్పినా నువ్వు గ్రహించుకోపోతేఎలా! నీన్నహితురాలు నిర్మ
 లను తీసుకువచ్చి 24గంటలు నీగదిలో అట్టేపెట్టుకో. అంతే
 కాని పరాయి మొగపిల్లనాడితో అలాతిరగటం పరువుగాదే
 అమ్మా' అని బుజ్జగించి మెల్లగా భోజనానికి తీసుకెళ్ళాడు.
 మొగపిల్లాడి వాడినైతే ఒకలక్కలోది కాదుగాని ఆడపిల్లను
 సమదాయించాలంటే తలప్రాణం పోక్కొస్తుంది. చదువుకున్న
 పిల్లయితేమరీ!

మర్నాడు ప్రొద్దున 9గంటల దాకా శ్యామల లేవలేదు.
 వెంకటలక్ష్మమ్మగారు లేపటానికని వెళ్ళి చెయ్యిపట్టుకునేసరికి
 ఒళ్ళుసీసంలా కాగుతున్నది. లక్షీకాంతయ్యగారు 7½ కే బడికి
 వెళ్ళిపోయారు. తల్లితట్టి లేపగా శ్యామల మెల్లగా మొహం
 కడుక్కుని అన్నంపెట్టమంది తల్లిని. ఒకప్రక్కఅంత జ్వరంతగిలి
 తే యిప్పుడన్నమెలా తింటావే ఇదిగో కాఫీ. మీనాన్న వచ్చిం
 తర్వాత డాక్టర్ని పిలుచుకొస్తారు. ఇవాళ బడికివెళ్ళొద్దులే
 అని చెప్పికాఫీయిచ్చి మళ్ళీకూతుర్ని పడుకోబెట్టి దొడ్లో తన
 పనిమీద వెళ్ళిపోయింది.

ప్రొద్దుననుండి తమయింటికి రాకపోయే టప్పటికి నిర్మలే
 పచ్చి 'ఏంశ్యామా పడుకున్నావే' అని గాభరాగా అడిగింది.
 'ఏంటేదు నిర్మలా కొంచెం జ్వరం తగిలింద' నేసరికల్లా పాపమా
 న్నహితురాలు పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి తమయింట్లో ఉన్న

జ్వరపుమాత్రలు తెచ్చిస్తూ రామకృష్ణతో శ్యామలకు జ్వరం తగిలిందని చెప్పే సరికల్లా అతనూ పరుగెత్తుకుంటూ నిర్మల వెంబడేవచ్చి 'శ్యామా! జ్వరంతగిలిందా! అరే! ఒక్కరాత్రిలో ఎంతచిక్కిపోయావ్' అబ్బ ఒళ్ళు నీసంలా కాగుతున్నది. ఇవాళ బడికి వెళ్ళక' అనిచెప్పేడు. నిర్మలపద్ద మాత్రలు తీసుకుని శ్యామల వేసుకుని 'కృష్ణా కా లేజీ టైమెనట్లుంది వెళ్ళిరా' అని చెప్పేసరికి పాపమతను వెళ్ళలేక వెళ్ళలేక వెళ్ళిపోయాడు. తర్వాత నిర్మల కూడా వెళ్ళిపోయింది.

తనమీద యింతభయంకరమైన ఆంక్ష పెట్టబడుతుందని శ్యామల కలలో కూడా అనుకోలేదు. నిన్న సాయంత్రమే రామ కృష్ణ అతని ప్రేమవాహినిని తనపాదాల ముందుగా ప్రవహింప జేశాడు. కాని రాత్రి తను అశ్రువాహినిని ప్రవహింపజేసింది. ఒక్కపూటలోనే యింతమార్పా? కాకేముంది! మానవుల సుఖదుఃఖాలు క్షణక్షణానికి మారుతూనే ఉంటాయి. అయినా దుఃఖం లేని సుఖానికి విలువలేదు. నల్లటి చీరెమీది తెల్లటి జాకెట్ కే రాణింపుజాస్తి. అదే సృష్టిరహస్యం. రామకృష్ణ మాటచొప్పున ఉంగరం వాళ్ళింటో పెట్టుకుందిగా తమయింటికి రాగానే తీసి పెట్టెలో పెట్టింది. ఇప్పుడెవ్వరూలేరు. మెల్లగా పెట్టితెరిచి తీసింది. ఎంతచక్కగా ఉంది. రామకృష్ణ హృదయానికి ప్రతినిధాయుడి. క్రిందటిరాత్రి తానంత మనోహరంగా వా యించిందా! తానువాయిచగలదా! ఆతనూరికే ముఖప్రీతి కోసం అనలేదుగదా. పాపం అతనలాంటి వాడు కాదే. తనకు రానివిషయాన్ని 'శ్యామా నీకిది తెలియద'ని నిర్మోహమాటంగా

చెప్పేవాడే. ఇంతదేనికి! వీణ వాయించిన కాసేపూ ఆడియన్స్
 నోట్లు తెరిచి కళ్ళప్పగించారే! నిస్సందేహంగా బాగానే వాయించి
 ఉంటుంది-అందుకనే ప్రాణస్నేహితుడైన రామకృష్ణ యీ
 ఉంగరాన్ని బహూకరించాడు. దానిపై 'వీణా' అని చెక్కిం
 చాడు. ఎందుకని: అది తన కంఠధ్వనినీ జా నినాదంనో ఐక్య
 మైపోయి స్వరలహరిని మూర్తీభవింపజేసింది. అందుకుని తనకు
 వీణా అని పేరుపెట్టాడా? ఎంత చక్కగా ఉందో పేరు. అది పేరుగా
 ఉండటమేగాకుండా తను వీణ వాయించగలదని కూడా వ్యక్త
 పూతుండే. చాలా ఆలోచించే రామకృష్ణ తనకా పేరుపెట్టాడు.
 విన్నవించుచీ అతనలాగే పిలుస్తూ డెవ్వరూ లేనప్పుడు. మరి
 ఉంగరం సంగనో! పాపం తను చాలా ఆప్యాయంగా యిచ్చాడు.
 తనూ తీసుకుంది. పెట్టుకొకబోతే అతని వనసు కష్టపడదూ!
 తీరా పెట్టుకుంటే అమ్మా నాన్నా చూచి ఎక్కడిదంటే ఏం
 చెప్పాలి. రామకృష్ణ యిచ్చాడంటే! అమ్మయ్యా! అసలతనితో
 మాట్లాడటానికే పీలులేదన్న వాళ్ళీ మాట వింటే ఇంకేమన్నా
 ఉందా. సోనీ నిర్మల యిచ్చిందంటే "అంత విలువగల వస్తువా
 అమ్మా యెలా యిచ్చిందీ, నువ్వెలా తీసుకున్నావ్. ఎవరన్నా
 వింటే ఏమనుకుంటారు ముందు వాళ్ళది వాళ్ళకిచ్చిరా, అని
 అనరూ? కాబట్టి ఎందుకైనా మంచిదని యింట్లో ఉన్నప్పుడు
 దాచేసి వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు పెట్టుకుందామని అనుకుంటూం
 డగా పొరపాటున అదిజారి పెదిమలమీదపడి అక్కడనుంచీ
 క్రిందపడి వంకరపోయింది. వంకర తియ్యటానికి పాపం చాలా
 ప్రయత్నించింది కాని సాధ్యపడలా. అదెవరన్నా చేతనయిన
 వాళ్ళు తీయాలి గాని తన వస్తాతుందా!

పదిహేనురోజులైంది. పరీక్షలు జరుగుతున్నయ్ ముగ్గురికీ. నిర్మలాశ్యామలు కలసి శ్యామలయింట్లో చదువుకుంటున్నాను. రామకృష్ణ శ్యామలను చాలా తక్కువగా కలుసుకోవాల్సి వస్తున్నది. ఆరోజు ఆఖర్ పరీక్షవ్రాసి ముగ్గురూ యింటికి వచ్చారు. ఇంట్లో లక్ష్మీకాంతయ్యగారు లేరు. పెన్నూ పుస్తకం తనగదిలో పాడేసి వచ్చింది వచ్చినట్లుగా తల్లిక్కడా చెప్పకుండా చెంగుచెంగున లేడిపిల్లలాగా ఎదురింటికి వెళ్ళింది. ముగ్గురూకలిసి పదిహేనురోజులకుగాను మళ్ళీయివాళవెళ్ళారు. మళ్ళీముగ్గురూ తిరిగి రామకృష్ణ యింటికి వచ్చారు. నిర్మల యింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది. రామకృష్ణ శ్యామలలు వాళ్ళ మామూలు గదిలో కూర్చున్నారు. “ఎంత బాగుంది వీణా నీచేతికి రింగ్” పాషం శ్యామలాడంగరా స్నెలాగో కష్టపడి ఆనంకర కోనే వేలుకు యిరికిచ్చుకుంది. కానెంత నెప్పిపుట్టిందో పెట్టుకు నేటప్పడు. ఇప్పటికీ బాధగానే ఉంది. “బాగుంటుంది కాబట్టి ఉపయోగిస్తారు కృష్ణా”. “ఈమధ్య మాయింటికి రావటం చాలావరకు తగ్గించావేం”. “ఆ! పరీక్షలు గామా! కొంచెం సీరియస్ గా చదువుతున్నా.” “పరిస్థితులు ప్రతికూలించే సరికి సత్యానికి స్థావరమైన నీనాలుక అబద్ధాలను ధ్వనింపజేస్తున్నదా వీణా! నన్నింకాసరిగాఅర్థంచేసుకోలేదా! నాదగ్గరదాస్తావుదేనికి! మీనాన్నావాళ్ళు వద్దన్నాడుకదా! అంతేనా” అని గుచ్చి గుచ్చి అడిగేటప్పటికా ప్రేమమూర్తికి మళ్ళీ అబద్ధంచెప్పి ద్రోహం చెయ్యలేకపోయింది. నిశ్శబ్దంగా తలవాల్చింది. కంటి కొలకుల్లో నీలాలు నిలబడ్డయ్. “అరె అదేమిటి వీణా! ఏడుస్తు

న్నావా! ఎందుకు? ఎళ్ళే! తప్పు అదేమిటి" అని కన్నీళ్ళు తుడిచి
 "చూడు వీణా! అనవసరంగా హృదయాన్ని కష్టపెట్టుకోవద్దు.
 నేనేమన్నా అనుకుంటానని విచారానికి లోనుగావద్దు. పరిస్థితు
 లిలా ఉన్నప్పుడు మనమేకాదు, మరొకరైతే మాత్రం చేసేదే
 ముంది చెప్పు. చూడువీణా! ఒక్కవిషయం. నాఅభిప్రాయ
 మంతా నీకిదినరకే తెలియజేశాను. నయో ధర్మంకాబట్టి వినా
 అని కుతూహలంగా ఉంది. ఒక్కసారి నీనోటికో నీఉద్దేశ్యం
 కూడా చెబుతావా వీణా!" 'చెప్పటాని కేముంది కృష్ణా'.
 రామకృష్ణ కుర్చీనుండి లేచి శ్యామల ముందుకు వచ్చి నిల
 బడ్డాడు. 'వీణాఒక్క--'. 'ఏమిటికృష్ణా!' 'ఏంలేదువీణా! ప్రేమా
 మృతాన్ని అధరపాత్రల ద్వారా ఒక్క-సారి' అని శ్యామలను
 తన భావపంజరంలోకి లొక్కబోతుండగా "లాలా లాలల
 ల్లాలలా" అంటూ స్థూల ప్రత్యక్షమైంది. ఇద్దరూ గచ్చిచిస్.
 'దొంగలు నేనులేకుండా చూసి--' "ఊ" కొంచెం రూక్షణంగా
 అందిశ్యామల. "నామీద చాడీలు చెప్పుకుంటున్నారా"
 ముగ్గురూ నవ్వుకున్నారు. "సరే వెళ్తా కృష్ణా". "అరే అదేమిటి
 పరీక్షలేపోయినయ్యగా. వెళ్ళేంచేస్తావు." "అయ్యో పాపం
 పిల్లాజెల్లాని చూసుకోవాలికాబోలు. పోనీ అన్నయ్యా" "ఆహా!
 స్థూలకి పిల్లలు కావాలని సర్దాగాఉన్నట్లుంది." "నాకేంలేదు"
 "నాకూలేదు" "లేకపోతే యింటికెళ్తాననెందుకన్నావు?" "నీకు
 తెలియదు స్థూలా! ఏడున్నరైంది. మాఅమ్మా నాన్నా--"
 'కొప్పడతారంతేకదా'. పిచ్చిపిల్ల మాటల ధోరణిలో అసలు
 విషయం బయటపెట్టేసింది. అయినా సమర్థించుకునే ఉద్దేశంతో
 'కొప్పడరనుకో కృష్ణా! ఎదురు చూస్తూంటారు.' 'మాట

తప్పించక.' 'ఎబ్బేలేదు నస్తా' నంటూ లేచి మెల్లిగా వెళ్ళి పోయింది.

పాతా

రైండు రోజులు అయింది. లక్ష్మీకాంతయ్యగారికి కూడా శైలవలు ఇచ్చారు. వెంకటలక్ష్మమ్మగారికి, తల్లి సుబ్బమ్మగారు, కూతుర్నీ, అల్లుణ్ణి, మనమరాల్నీ, శైలవలు ఇచ్చగానే మచిలీ పట్నము రమ్మని ఉత్తరము వ్రాయించింది తనకొడుకు విశ్వేశ్వరంచేత. వెంకటలక్ష్మమ్మగారు కూడా తనతల్లిని, తమ్ముణ్ణి చూచి చాలారోజులయిందని మొగుణ్ణి బలనంతపెట్టింది వెళ్ళాం పదండని. లక్ష్మీకాంతయ్యగారు కూడా చాలా పనులు కలిసివస్తాయని ప్రయాణానికి సిద్ధపడ్డాడు. ఆసంగతి శ్యామలకు చెప్పాడు. "తొందరేం. నాలుగు రోజులుండి వెళ్ళా"మంది. కాని తల్లి బయల్దేరాలిసిందేనని గట్టిగా పట్టుపట్టగా తండ్రి తన్నేక విధాల బలనంత పెట్టగా తప్పక శ్యామలకూడా సిద్ధపడింది.

ప్రయాణంముందు శ్యామల నిర్మలా వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళింది. వాళ్ళందరిదగ్గర శైలవు తీసుకుంది. "సాధ్యమైనంత తర్వాత రావాలిసుమా" అన్నాడు రామకృష్ణ. "ఓ" అంది శ్యామల. "ఓ శ్యామలమ్మా"! అన్న తల్లికేక వినపడేసరికి "శైలవ్" అని వెళ్ళిపోయింది. ప్రయాణమై వెళ్ళిపోయారు.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు మచిలీపట్నం చేరారు. కూతురు, అల్లుడు, మనమరాలు రానేవచ్చారని సుబ్బమ్మగారు పొంగి పోయింది. అప్పటికప్పుడే గాండ్రి పొయ్యిమీదవేసి కూతురికిష్ట

మని అరటికాయ బజ్జీలుచేసి తనకొడుకుతో సహా నలుగుర్నీ
ఫలాహారానికి కూర్చో బెట్టింది.

ఒకళ్ళనొకళ్ళు పరామర్శించుకున్నారు. ఒక్క-సుబ్బమ్మగారు
కురిపించే ప్రశ్నలనర్హానికి ఆముగ్గురూ తట్టుకోలేక పోతున్నారు.

‘బానకింకా నాలుగు వెయ్యవే అమ్మా!’

‘అబ్బే ఇప్పటికే ఎక్కువైనయ్యాయ్ విశ్వం.’

‘నాలుగేమిటా? ఇవిగో ఆరువేస్తున్నా.’

‘అబ్బేవద్దండీ! తిన లేను.’

‘ఆ! ఏమీ ఫరవాలేదు. ఏకులు పెడితే బుట్టలు చిరుగు
తయ్యా?’

‘బెట్టుచేస్తున్నా డేబాన.’

‘నాకెందుకోయ్ బెట్టు పాతల్లుడికి. గేపు నువ్వోయింటికి
అల్లుడి వయింతరువాత బెట్టుచేద్దువుగాని

‘మొదట్లో మీరుచెయ్యలా, అట్లాగే వామూ చేస్తాడు.
తప్పేముంది.’ అన్నది వెంకటలక్ష్మమ్మ.

‘ఓసి నువ్వు పూరుకోవే!’

‘ఏమిటీ! మామయ్యపెళ్ళా? ఖాయమయిందేమిటి?’ అని
ఆశ్చర్యంగా అడిగింది శ్యామల.

‘ఓసి సంగనాచీ! మామయ్య పెళ్ళి నీకు తెలియకుండా

అవునుండేమే!' అని అంటించింది సుబ్బమ్మగారు.

‘మామయ్యా! మమ్మల్ని పిలుస్తావా నీపెళ్ళికి?’

‘అసలు నేనేవెళ్ళదలుచుకోలేదే. ఇంక నిన్నేం పిల్చేది?’
అన్నాడు విశ్వేశ్వరం.

ఆమాటకు అందరు ఘక్కున నవ్వుకుని తలోగుక్కెడు కాఫీ
పుచ్చుకున్నారు. ప్రయాణపు బడలిక చేత నడుంవాలాచ్ఛరు.

విశ్వేశ్వరం సుబ్బమ్మగారికి ఒక్కగా నొక్క కొడుకు.
తొలికాన్పయిన నెంకటలక్ష్మమ్మగారి తర్వాత పాపం ఆమెకు
చాలామంది పిల్లలు పుట్టిపోయారు. ఆఖరుకు పుట్టినవాడితను.
ఇతనికి ఇరవైరెండు సంవత్సరాలు. ఇంటర్ సీనియర్ చదువు
తూండగా తండ్రి పోయాడు. దాంతో అతని చదువు దెబ్బ
తింది. తండ్రి బ్రతికేడండగా బ్రహ్మిని, తిమ్మిని, తిమ్మిని, బ్రహ్మిని
చేసి ఏలాగోలాగు ఇతని చదువుకు డబ్బు ఇచ్చేవాడు. వాళ్ళ
కున్న స్థిరాస్త్రా ఒక్క ఎకరంనేల. అది అమ్మ అతను చదవ
దల్చుకోలేదు. అందుచేత తండ్రి తదనంతర విశ్వేశ్వరం
చదువుకు స్వస్థి చెప్పాల్సివచ్చింది. ఒక్క సంవత్సరం పాటు
ఔప్ రైటింగ్ నేర్చుకుని ఇప్పుడు మచిలీపట్నంలో ఒక ఔప్
మిషన్ పెట్టుకుని మంచిస్తీడ్లను పట్టుకుని నెలకు నూరు, నూట
ఏబై రూపాయలు సంపాదించుకుంటున్నాడు. మనిషి అంతంద
గాడు కాదు. అనాకారికాడు. తెలివిగలవాడే కానీ పైకి కొంచెం
అమాయకుడిలా కనిపిస్తాడు. కొంచెం ముక్తసరి మనిషి.

సాయంత్రం అయిదు గంటలకు విశ్వేశ్వరం, శ్యామల, లక్ష్మీకాంతయ్యగార్లు కాల్యకట్టకేసి షికారు వెళ్ళారు. వెంకట లక్ష్మమ్మ, సుబ్బమ్మ గార్లు పొయ్యిదగ్గర కూర్చుని సంభాషణలు మొదలుపెట్టారు.

‘ఏమే అమ్మా! విశ్వం బాగాసంపాదిస్తున్నాడా?’

‘ఆ షరవాలేదు. పనిబాగానే వస్తున్నది. నెలకొనూరు సూటయాభైమధ్య కెస్తున్నాడు.’

‘మరి ఏమన్నా దాస్తున్నాడా’.

‘ఆ! ఏండాపరికంలేవే అమ్మా! కాలు కదిపితే ఖర్చుబస్తీలో. అనికరంనేల మీద వచ్చే రెండునందలు, వాడి సంపాదనలో నెలకొనాతిక, మొత్తం ఏడాదికో అయిదునందలు వేస్తున్నాడు గ్యాంకీలో. అంతేఈరెండేళ్ళకు గాను ఒక నెయ్యి నెనకేశాడు.’

‘ఆహా! షరవాలా. జ్యాగర్తలో పడ్డాడన్నమాట’

‘ఏం జాగర్త లేవే. వాడి సిగిరెట్లకి, కాఫీకి, ప్రొకలకి, పుస్తకాలకీ నెలకో ఏబై అవుతవి’

‘అంతసాయంత్రంలేకుండా యీకాలంలో ఉండగ్లేవే. ఇంకా వాడు నయంకాబట్టి ఆఘాతమన్నా నెనకేసుకుంటున్నాడు’.

‘మరేమిటమ్మా నీసూతురి చదువు యీనటికోనన్నా పూర్తవుతుందా?’

‘ఆ! పూర్తికాముందే. ఇహ చెప్పించకే లేనమ్మా. స్కూలుషెనల్ దాకా చెప్పించేటప్పటికే దాదాపు పదిహేను

నందలయినై. అదీకాక నెలకు పదిరూపాయలు చొప్పున ఇచ్చి
నాలుగేళ్ళపాటు వీణ నేర్పించాం. రెండు నందల ఏబైరూపా
యలు వీణేఅయిందే. ఇంకేం చెప్పిస్తాం చెప్ప. కాలేజీ చదు
నంటే మాటలా. ఎక్కడనుంచి తెస్తావమ్మా. ఆవచ్చే జీతం
డబ్బుల్లోనే అంతా వెళ్ళాలంటే ఎలా? చదువుకున్నదంటే
మొగపెల్లాడికంటే ఆడపిల్లఖర్చు ఎక్కువే.'

'మీ ఆయన జీతమంతా దానిఖర్చుకే సరిపోతుంది'

'బాగా చెప్పావు. ఇప్పటికి దమ్మిడి నెనకేసుకోలేదు.
నచ్చింది వచ్చినట్లల్లా ఖర్చుచేసుకుంటే పెద్దతనంలో మాకెవరు
పెద్దారే. అందుకనే ఆయనకూడా ఇక మాన్నిస్తానంటున్నారు.'

'ఊ! ఇంకా ఏమిటి,

'ఏముందమ్మా మీకు మేమవుపడతామా. ఏమున్నాను.
పెద్దైతూవాళ్ళు'.

'అదేమిటేవ్ కూతురా. కొత్తగామాట్లాడుతున్నావు.'

'ఏముందేమ్మా. నేనన్నమాటేంజేశావ్.'

'ఏది పెళ్ళి విషయమేనా!'

,ఊ!.'

'అదేనా దెప్పిపొడుస్తున్నావ్. నేనెప్పుడనా? కాదన్నానా?
మీఆయన వచ్చి అడగందే మమ్మల్నే అడగమన్నావా
ఏమే. ఆడపిల్లను కన్న తండ్రి ఆయనకే అంత బిగువుండంటే..,

“ఆ! ఆయనతత్వం నువ్వెరగవుటే? ప్రతిదానికి బిడియ పడతారు.”

“ఓయమ్మ తల్లీ! అంతభయస్తుడయితే కూతురి పెళ్ళేం చేస్తాడేవో”,

“అదికాదమ్మా! నేనూ నాలుగైదుమాట్లు హెచ్చరించాగా! “వాడు బాగా సంపాదించుకుంటూండే. నాలుగైదువేలు కట్నం ఇచ్చేవాళ్ళే వస్తారూ. అటువంటప్పుడు మనం అడిగితే బాగుంటుందా” అని భయపడుతున్నారే.”

“తల్లీ! నీకూతురు తగందమ్మా! నాకొడుకు నచ్చుతాడో లేదో”

“దానిమొహం! అంతభాగ్యం దానికిపట్టితే చాలు. అయినా యీరాత్రికి వారితో చెబుతా నిన్నడగమని. విశ్వం ఏమంటాడో?”

“అమ్మాయి! నేను నిజం చెప్తున్నాగా, వాడికికానీ, నాకు కానీ కట్నాల ఆశేమియు లేదు. మీరెవరైనా అడిగితే చేసుకొమని మేమనం. నేనూయివిషయమే నాలుగైదుమాట్లు వాణ్ని హెచ్చరిస్తే “చూద్దాంలే కాని అన్నాడేగాని” కాదులే” అని వాడి నోటిమీదుగా అనలేదు.”

“అయితే ఆయనకీ రాత్రి గట్టిగా చెప్పి నిన్నడగమంటా.”

ఇంతలోకీ షికారుకెళ్ళిన ముగ్గురు వచ్చిన సందడి వినబడి సంభాషణ ఆపేశారు.

శ్యామల అదోరకంవ్యక్తి. ఎవరికోనైనా చప్పన అతోడ
పోయే గుణంకలది. స్నేహితులులేంది ఒంటరిగా ఒక్క-క్షణ
మైనా గడపలేదు. మామయ్యా మామయ్యా అంటూ విడిచి
పెట్టకుండా విశ్వేశ్వరం వెంట తిరుగుతూ తనస్కా లూం, తన
చదువు విషయాలుగా అంతకంటే ముఖ్యంగా నిర్మలా వాళ్ళ
విషయాలుగా చెబుతూంటుంది. నిర్మలా రామకృష్ణలను విడిచి
నచ్చాననే బెంగ కొద్దిగాఉన్నా తను మొదట్లో అనుకున్నంత
హౌందరగా వెళ్ళిపోవాలని ఇప్పుడు అనుకోవడంలేదు. విశ్వేశ్వ
రం కూడా శ్యామల హృదయానికనుగుణంగానే ప్రసరిస్తు
న్నాడు.

మళ్ళీ ఆమర్నాడు సాయంత్రం లక్ష్మీకాంతయ్యగారు
శ్యామలా విశ్వంల సిద్ధర్థ్ని పికారుకు పంపించి తాను సాయంత్రం
యింటిలోనే ఉన్నాడు. మరిరాత్రి పెళ్ళాం ఏమి చెప్తున్నారో,
సరే భార్యకో అత్తగారిసిపిలవమన్నాడు. సుబ్బమ్మగారికి అల్లుడి
పూట పెళ్ళివిషయం తనకో మాట్లాడతాడని తెలుసుకొని
ఏమీ ఎరగని దానికిమళ్ళీ దొడ్లో రోదో పని చేసుకుంటూ
పోతుంది. కోయిల పిలవగానే వచ్చింది.

‘ఏమండీ’

‘ఊ’

‘ఇన్నిరోజుల్లాంటి అడగటానికి దేర్భంచాలలేదు. కొని
యిప్పుడు సాహసంచేసి అడగనలసివచ్చింది.’

‘ఏమిటది’

'మీ అమ్మాయి చెప్పేడంటుంది. ఏదో రేళ్ళు పెంచాను. స్కూల్ ఫెస్ట్ దాకా చెప్పించాను. శుణ్ణంగా వీణ నేర్పించాను. ఎంతకష్టపడి పెంచుకున్నా ఆడపిల్ల మొగపిల్లవాడు కాదుగదా! ఇవాళ కాకపోతే రేపేనా ఏ అయ్యచేతులోనన్నా పెట్టాల్సిందే. నేనా ఒక పైచదువులు చెప్పించలేను. నా శక్తి నంచనలేకుండా పిల్లకు విద్యాబుద్ధులు చెప్పించాను. కానీ కన్నంకానుక లియ్య పోనీ పిత్తిగో ఉన్నాను.'

'ఆ! కట్నాలదేముంది? కావలసింది కుటుంబంకాసే'

'అక్క మైనా యివ్వగలిగిఉండే నాల్గో గా నీ ఆడబ్బు పెట్టి చదువు చెప్పించాను.'

'అని మంచి పనేగా.'

'చెబితినిగదే అమ్మా! దాదాపు రెండువేలనెయ్యదాసికెంద. మొగపిల్లవాడికి మల్లే ఖర్చు పెట్టామంటే నమ్ము'.

'అ! నాకు తెలియదట! చదువంటే మాటలా! మనవిశ్వాసికి చెప్పించలా!'

'పరిస్థితులివి. ప్రయోజకుడైన మనవిశ్వాసికి న్యాయంగా పూకంటే పెద్ద సంబంధం వస్తుంది. కాని కలిసిన సంబంధం. పైగా నాపరిస్థితుల్నర్థంచేసుకుని నాకొరిక మన్నిస్తూ రేమోననే ధైర్యంతో అడుగుతున్నాను. ఆతర్వాత మీదయ.'

'ఎంత మాట! కలిసిన సంబంధం నేను మాత్రం నోగొట్టుకుంటానా? నాక్కా నీ నాకొడుక్కు-గానీ కట్నాలమీ దానేమీ

లేదు. వాడు చదువుకున్న పిల్లని చేసుకోవాలనే యింత కోరిక
ఆ గేను. లేకపోతే యింతకు ముందు కావలసినన్ని సంబంధాలు
వచ్చినాయి. వాటిలో ఏదో ఒకటి ఖాయం చేసుకునేవాడే.

‘అమ్మా! విశ్వానికి నేనంటే ఎంతో ప్రేమ. మా సరిస్థితి
తేలుసుకునే వాడిని కోజులబట్టి పరాయిసంబంధానికి ఒప్పుకో
లేదు. మేమిడిగితే వాడుకూడా తప్పకుండా ఒప్పుకుంటాడనే నా
ఉద్దేశ్యం.’

‘మరి మీ పిల్లను కూడా హెచ్చరించండి?’

‘హెచ్చరించే దేముంది? అది నేను చెప్పి. మాట కొ
దనదు. పైగా న్యాయతహా తేగలిగిన దాకంతు అనేక రెన్సు
పెద్దసంబంధం కొరికనప్పుడు దానికి సంకోషంకాదా! ఆవిషయం
దానికి తెలియదూ!’

‘నువ్వు చూస్తూనే ఉన్నావుగదే అమ్మా! మీమ చూ
మీమ చూ అంటూ వచ్చిపట్టినందుకే వాడి చెంగునదని పట్టి
దేమో!’

‘అమ్మాను! నా అభ్యంతరమేమీలేదు. కావలసి ఉంటే
అన్ని విషయాలు రాత్రి భోజనాలవద్ద మాట్లాడుకుందాం’

‘నా తలమీదనుండి ఒకకొండదంపారు. కృతజ్ఞుడే.’

‘దానికేమి ప్లండ్! మన మేమన్నా పరాయివాళ్ళమే! నా
కూతురిబిడ్డను నాకొడుక్కి చేసుకోవటం నాకుమాత్రం యిష్టం
కాదూ’ అంటూ సుబ్బవర్మగారు చిరునవ్వుతో లోపలికి వెళ్ళి
పోయింది.

‘అట్లందారినోరండి. ఇన్నాళ్ళూ అడగమంటే అడిగేరా?’

‘ఉహూ! ఇవాళ్ళడిగేగా!’

‘అడపిల్లని మటుకు కన్నారు శేలిగ్గా.’

‘అబ్బదితక్కువనీదే! అడపిల్లని కనమని నేను చెప్పానా నీకు?’

‘ఊరుకొండి! ఎవరన్నావంటే నవ్వుతారు’ అని కాసేపా దంపతులిద్దరూ ఎకాచకాలాడుకున్న తర్వాత యికముందు కార్యక్రమంగురించి ఆలోచించుకుంటున్నారు.

షికారుకు వెళ్ళిన శ్యామలా విశ్వేశ్వరంలు వెళ్ళి వెళ్ళి ఒకమైదానంలో కూర్చున్నారు. అంతా యిసుక మయమే. శ్యామల ఊరికే ఆయిసుకను గుచ్చిళ్ళతో బట్టి తూర్పారబోస్తూ అడుగుంటున్నది.

‘శ్యామలా! ప్రకృతినుండి మనం నేర్చుకోవలసినవి చాలా ఉన్నయ్యగదా!’

‘ఉన్నయ్యగాని పూర్తిగా అన్నివిషయాలుగా నేర్చుకోవా లంటే ఒక్కజీవితం చాలదనుకుంటాను మామయ్యా’

‘చాలదుకాని తనజీవితకాలంలో నేర్చుకోగలవన్నా నేర్చుకోవటానికి ప్రయత్నంచేయాలి ప్రతిజ్ఞ.’

‘నిజమేకాని మామయ్యా ఒక్కవిషయమడుగుతాను. ఏమీ అనుకోవుగదా!’

‘అదేమిటిశ్యామా! నన్ను సందేహిస్తున్నావా?’

‘సమీపీదు! స్వతంత్రంకొద్దీ అడుగుతున్నాను. మా
నుష్యా! ఈడొచ్చినా నువ్వెందుకు పెళ్ళిచేసుకోలేదో చెబు
తావా?

‘శ్యామా! చాలాపెద్దప్రశ్నే అడిగావు! ఎంతో ఆప్యాయంగా అడిగావు కాబట్టి చెబుతున్నా.

చూడుశ్యామా! ప్రపంచంలో అనేక రకాల దంపతుల్ని చూస్తున్నాం మనం. అందరూ ఆనందాన్నే పొందుతున్నారంటావా? ఏదో ఒకవిషయంలో జుట్టుపట్టుకుంటూనే ఉంటారు. కొరణం ఒకరొకరు పూర్తిగా అర్థంచేసుకుని వ్యవహరించలేకపోవటమే. కాబట్టి నాఉద్దేశ్యమేమిటంటే, నాజీవిత వృక్షానికి పెనవేసుకోబోయే లత హృదయాన్నర్థంచేసుకుని నడువగలస్థితి సచ్చేవరకు చేసుకో కూడదని.

శ్యామా! యాననోద్రేకానికో మరిదేసికో లోబడి విచారించకుండా పెళ్ళిచేసుకోవటం చాలా తేలిక. పెళ్ళిదేముంది? సమీపంలో జరిగిపోతుంది. కాని తరువాతేగదా అసలుజీవితమంతా! అప్పుడు సముద్రములోని మర్మాలు తెలియకుండా నావ నడుపబోయే నావికుల లాగా బాధ, ఘటా రాదుపతులు. కాబట్టి పెళ్ళి అనేది ఒకకొరికను నెరవేర్చుకునేందుకు సాధనం కాదు. పెళ్ళి ఒకానొక పవిత్రమైన బాస. జీవితమనేది మహత్తరమైన ఆనందాన్నే సాధించేందుకు బాట. దంపతులిద్దరూ చేయిచేయి పట్టుకుని దారితప్పకుండా ఆబాటనే ప్రయాణం చేస్తూ చివరికి ఆనందమనే లక్ష్యాన్ని చేరగలగాలి. అప్పుడే ఆజన్మలు సార్థకమౌతాయి. అంతేకాని ఒకపురుషుడూ ఒకస్త్రీ

కలసి వివాహమనే ఔరచాలున తమ పశువాంఛితాన్ని తీర్చు
కోవటం పెళ్ళి కాదని నాడడేశం.

“శ్యామా! ఇదుప్పు నన్నర్థం చేసుకున్నావనుకుంటా?”

“ఐతే మామయ్యా పొరపాటున నీకు గయ్యాళి పెళ్ళామే
దొరుకుతుందనుకో అప్పుడు నీజీవితమెలా ఉంటుంది?”

“శ్యామా! గయ్యాళితన మెక్కడుందంటావ్. వ్యక్తిలో లేదు
పరిస్థితిలో ఉంది. గయ్యాళితనంగా ప్రవర్తింపజేసే పరిస్థితుల్ని
దాటించగలిగితే అప్పుడే ఆగయ్యాళితనం మాయమౌతుంది.”

“మరి ఆపరిస్థితుల్ని దాటించగల్గిన ధీరహృదయం కానద్దూ?”

“కావాలనే ఇందాకట్టుంచీచేప్పేది. ఆపరిస్థితుల్ని ఎదుర్కో-
గల స్థిరత్వం హృదయానికి చేకూరేటంతవరకూ పెళ్ళి మాను
కోవటమే మంచిది. హృదయానికి పరిస్థితులకీ మధ్య జరిగే
బీషణ సంగ్రామంలో హృదయంపగిలిపోకూడదు. పరిస్థితులలోకి
తొలగిపోవాలి. అప్పుడే ఆనాంపత్వం జీవితలక్ష్యాన్ని సాధింప
గలుగుతుంది.

“నీహృదయాన్ననుసరించి నడుచుకోగలవ్యక్తి వస్తే నీకు
లేలికే అవుతుందేమో!”

“అదిసజమే. అలాకాకపోయినా నేనే ఆవ్యక్తి ననుసరిస్తాను.
ఎలాగైనా నాక్కావలసింది జీవితంలోని సన్నితమైన ఆనం
దానుభవం.”

ఆమోటలు వింటూంటే శ్యామల ముఖంలో ఒకవిధ
మైన సంతోషం పరిశుద్ధత తొణికిసలాడుతూ ఉన్నది. ఇన్నాళ్ళు

తనమూమయ్య యింత గంభీరు డని తా ననుకోలేదు. నేడతని
మూటలు విన్నతర్వాత అతనంటే ఒకవిధమైన శౌరవంపర్పడింది.

“సరే ఏదైంది. వెళ్దామా మామయ్యా?”

‘ఓఅలాగే’ అని బయల్దేరాడు. ఇంటి దగ్గర బయల్దేరిన
తర్వాత యిప్పు డైదో సిగరెట్ వెలిగించాడు.

‘ఇప్పు సిగరెట్లు కాలుస్తావేం మామయ్యా?’

‘ఏమిటో శ్యామా! అదో అలవాటైపోయింది. కాని యీ
నాటికే నా నేనిలా కాల్చుటమెవరికైనా బాధాకరంగా ఉంటే
మా నెయ్యిగలను.’

మాట్లాడుకుంటూ యిల్లుచేరేరు. శుభ్రంగా వేణ్ణీళ్ళ స్నానం
చేసి భోజనాలుచేశారు. శ్యామల వాకిట్లో వేసిన పక్కమీద
పడుకుని మేనమామ చెప్పిన విషయాల్ని నెమరువేసుకుంటున్నది.
పెళ్ళినిగురించి, దాంపత్యజీవితాన్ని గురించి మామయ్యెంత
గొప్పగా చెప్పేడు! పెళ్ళి శారీరిక సుఖంకోసం కాదంటాడే?
జీవితానందాన్ననుభవించేందుకు చేసుకునే ఒకానొకపవిత్రమైన
బాసంటాడే! రామకృష్ణ ఏమన్నాడు? తన్ను హృదయపూర్వ
కంగా ప్రేమిస్తున్నానన్నాడు. ప్రేమకు నిర్వచనం ఏమిచెప్పాడు?
ఉహు. ఏంచెప్పలేదు. నిజానికి తనలో కలిసిమెలిసి ఉండటానికి
ఉత్సాహపడేవాడే. తనలో 24 గంటలు కూర్చోమన్నా
కూర్చుంటాడు. ప్రేమపూర్వకంగా ఒకఉంగరాన్ని బహూకరిం
చాడు. అయితే బహూకరణలవల్ల ప్రేమకు విలువకట్టవచ్చా?
ప్రేమపూర్వకంగా అతననే ఒక్కొక్కమాట ఎంతమనోహరంగా

ఉంటుంది? శరీరం పుల్కరించేది. అతను తనను నిష్కల్మషం గానే ప్రేమిస్తున్నాడు. అలాగే తనూ ప్రేమిస్తున్నది. అతని తనూ ప్రేమిస్తున్నది కాబట్టి అతనూ తనను ప్రేమిస్తున్నాడు. కాని మామయ్యనుంటాడు? తనను దూషించేవాళ్ళని గూడా ప్రేమించనగ్చుంటాడు. అలా ప్రేమించి ఆదూషించేవాళ్ళనే పొగి ప్రేమించేవాళ్ళుగా మార్చాలంటాడు. నిజంగా దీ-ల్లో గొప్పతనంలేదు! మామయ్య యీరకం వ్యక్తేలా ఉంది. సీమిటో అయోమయంగా ఉంది. మామయ్యంటే ఒకవిధమైన శౌరవం, యిష్టం కలిగినద్యేగాని అతని భావనా సముద్రం లోని లోతులు తరించి చూడలేక పోతున్నది. ఇంతలోకే ఇంట్లోమాటలు వినిపించేటప్పటికి తన ఆలోచనాతనంగా లొక్క సారిగా మాయమైనాయి. అస్పష్టంగా విసిస్తున్నవి లోపలి మాటలు. 'బావా! మీరింతగా చెప్పాలావా? మీ అండరి యిష్టమెలాగైతే అలాగే. మీరూనావాళ్ళేగా!' అన్న మామయ్య మాటలు మాత్రం స్పష్టంగా వినిపించినవి.

లక్ష్మీకాంతయ్యగారు విశ్వేశ్వరంకో గూడా తనసంకల్పాన్ని చెప్పి అతని ఒప్పుదలగ్రహించి ఇక కూడా ఇంకో చూడ చెబుదామని వస్తున్నాడు. కాని శ్యామలకు నచ్చ చెప్పటం అంతలేలికై నవనికాదని ఆయనకు తెలుసు. కాని కూతురు మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉందని విశ్వేశ్వరంవల్ల తెలుసుకుని సి-ఫ్ట్ పడ్డాడు. మెల్లిగా చల్లగా వెళ్ళి పిల్లపడుకన్న మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

'అమ్మా'

“ఏమిటినాన్నా” ఇంతలోకే వెంకటలక్ష్మమ్మగారు కూడా వచ్చి నిలబడింది.

“నీకొక ముఖ్యమైన విషయం చెప్పాలనుకున్నాను యివాళ్ళ.”

“ఏమిటదినాన్నా” శ్యామలకు కొంచెంగా నీదోర్చింది. లక్ష్మీకాంతయ్యగారు భార్యచెప్పకమారు చూసి కూతుర్ని చేతుల్లోకి తీసుకుని ప్రారభించాడు.

“శ్యామా! నిన్ను కన్నాం. పదహారేళ్ళపాటు కష్టపడి పెంచాం. ఇంతవరకీ ప్రపంచంలో నీమేలుకోలే వాళ్ళలో నే నుద్దరం ముఖ్యులం. కష్టపడి చదువుచెప్పించి ఇంతదాన్ని చేశాం. అయినా మా భాగ్యత యింకా తీరలేదు.”

తండ్రీవిధంగా చెబుతుంటే శ్యామల కాళ్ళర్యం కలుగు తున్నది.

‘అదేమిటినాన్నా! యివాళ క్రొత్తగామాట్లాడుతున్నావ్’

‘అవును తల్లీ! క్రొత్తవిషయంకాబట్టి క్రొత్తగామాట్లాడు తున్నాను. పిల్లలవిషయంలో తల్లిదండ్రులు తీసుకునే శ్రమ చెబితే తెలియదే తల్లీ! అనుభవించాల్సిందేగాని. నువ్వు చదువు కున్నదానివి. ప్రపంచజ్ఞానంకలదానివి. నీ మంచిచెడ్డలు నీవే స్వయంగా చూసుకోగలవుకాని నీవిషయంలోనే నీకంటే భాగ్యత మాకెక్కువైతే మేమూ పెద్దవాళ్ళమమ్మాం. మన పరిస్థితులు నీకు తెలుసు.’

‘నాన్నా అలా జాలిగా చెబుతావేమి? అగలవిషయ మేమిటి?’

'అదేమిటో చెప్పటానికిగదే తల్లి వచ్చింది.' అన్నది సంతకటలక్ష్మమ్మగారు.

'అమ్మా! ఆడిపిల్లలను గన్నవాళ్ళ కచ్చాల కోర్కెలతో అంతా తీడిన్న విషయం నీకు తెలుసు. కాని మేము కూడా ఆడిపిల్లలను కన్నప్పటికీ మిగతావాళ్ళలాగా కష్టపడవలసిన అగత్యం తెప్పటంనల్ల ధన్యులం. ఆడిపిల్లలను యివాళ్ళకాకపోతే రేపన్నా ఏఅయ్యచేతులోనన్నా పెట్టాల్సిందేగదా! కాబట్టి నిన్నూ ఒకంటిదాన్ని చేసి మా బాధ్యత తీర్చుకుందామని ఉంది తల్లీ! అసలుప్పటికీ శ్యామల కన్నివిషయాలూ తేటతెల్లంగా వెలిసినయి. ఎందుకనో మొదట కొంప- అదీ కొద్దిగానే వచ్చిందిగాని తన తండ్రి అలా జాలిగా చెప్పటం ఆకోపాన్ని మాయం చేసింది.

'అప్పుడే సంతాందర లే నాన్నా!'

'అదేమిటేతల్లీ! పదహారోయేడు కూడా వెళ్ళిపోబోతుంటే పెళ్ళికప్పుడే సంతాందరంటావేమే అన్నీ తెలసిన దానివి.' అని భార్యంటూంటే అందుకుంటే 'శ్యామా! చూడు చిన్నప్పుడు నేననుకున్న ప్రకారమైతే నీకు 11, 12 యేళ్ళకే పెళ్ళిచెయ్యాల్సింది. కాని చురుగ్గా చదువుకుంటున్నావు కాబట్టి తొందరలేనంత, స్కూల్-స్టేషన్ కాస్తా అయిపోయిన తర్వాత చెయ్యొచ్చునని యంతకాలం ఉంచుకున్నాను. ఆకోరికకూడా తీరింది. కట్నాల కోసం యిల్లువాకిలీ పెగనమ్ముకుని ఎందరు 'అలోలక్ష్మణా' అని అలమటిస్తున్నారో నీకు తెలుసుకదా! అలానంటప్పుడు ఆయిల్లువాకిలీ కూడా లేక నేను కట్నంకొంద తల యివ్వాలిందేగదా!'

‘నూపుణ్యం బాగుండబట్టి—’

‘చూడుతల్లీ! మేమిద్దరం ఏజన్మలో చేసుకున్న పుణ్యమో
యిది. మూకొరిక కొండెక్కింది. నీభావిశుభాన్నికొరి సాహసించి
హాళ్యనడిగేం. నీకంటే మాకీప్రపంచంలో కావలసినదేముంది
తల్లీ! మేముడిగినట్లుగానే అమ్మమ్మ మామయ్య యిద్దరూ
ఒప్పుకున్నారు. నువ్వంటే మామయ్య కెంతప్రేమో తెలుసా?
నిన్ను చేసుకోవాలనే యింతకాలం ఆగేడు. ప్రతిసెలవలకీ
మనింకికొచ్చేవాడుగదూ! నెలకొ నూను నూలుయే భరూవా
యలు తెచ్చుకుంటున్నాడు. మంచివాడు. సేవానస్థుడూ. అన్ని
కంటే నీహృదయం నునుసరించి మనులుకొగలప్రేమఃసూర్తి.’

‘ఒకవికరంనేల కూడా ఉన్నది. అసలు సజగగా నిన్ను
చేసుకోవాలనే యింతకాలం ఆగేడు.’ అని వెంకిటలక్ష్మమ్మ
గారు కూడా ఉడుత భక్తితో తన భర్త ప్రయత్నంలో సాయ
పడుతున్నది.

‘చూడుతల్లీ! నాస్థితప్రకారం సంబంధం తీసుకోరావాలంటే
దీంట్లో సహస్రాంశం పోలేదన్నకూడా తేలేను. అమ్మమ్మ
దగ్గర నీకు కావలసినంత చనువుగదా! సరే. మామయ్య
మనస్తత్వం నీకు తెలుసుగదా! అమ్మా! మమ్మల్నిద్దరినీ
ఒడ్డున పడేసే సూత్రం కూడా తెలుసుకో! నీమేలుకొరి
చెబులున్నాం. కనిపించిన కష్టాని ప్రతిఫలంగా మూకొరిక
చెల్లించుతల్లీ! ఏమంటావ్?’

‘అయ్యోచించి చెబుతాలేనాన్నా!’

‘అగోచిస్తానంటే కాదే తల్లీ! లగ్నాలుసూడా త్వరగోనే’
ఉన్నయ్! ఈ నెలదాటే నే యిక ఆరు నెలలదాకా వీళ్ళేదు.
నామూట వినమ్మా!’

‘నాబంగారుతల్లీ వినకేం జేస్తుదాడి! మనల్ని సంకోష
‘సెట్టాలని పోలియదూ మనకన్నతల్లీకి!’ అని కూతుర్ని ముద్దెట్టి
కుంటున్నది. శ్యామలేదో మహాసముద్రంలో ఉక్కిరిబిక్కిరాడు
తోన్నది.

‘అమ్మా! వెళ్ళొస్తా. అమ్మమ్మలో ‘శుభం’ అనుకునేవస్తా.’
శ్యామల మాట్లాడలేదు.

‘ఏం చిట్టితల్లీ! నాన్ననిగాదూ! నాముద్దుచెల్లింనోద్దూ?
‘వెళ్ళొస్తా. ఏం’ అని కూతురి చెక్కిళ్ళు నిమరుశూంటే ‘మీ
ఘుష్టంనాన్నా’ అన్న పటలు శ్యామల అతికష్టమీద అనేసిం
దేగాని కళ్ళనెంబడినీళ్ళు కారుచున్నవి. తలగిరున తిరుగు
తోన్నది. వెంకటలక్ష్మమ్మగారు ‘తప్పేతల్లీ! అలాకళ్ళనీళ్ళుపెట్టు
కోగూడదమ్మా!’ అని తనపవిత్రచెంగు ‘కన్నీళ్ళు తుడిచి
కూకుదు తమనూటకు ఒప్పుకొన్నదని చిన్నపిల్లనిలా ఊరికే
ముస్తాలు పెట్టుకుంటున్నది.

నెలరోజులు గడిచినవి. డాబ్బాపైన వెన్నెల్లో పడుకునుంది
శ్యామల. ఇప్పుడు ఆమె మెళ్ళో రెండు క్రొత్తవస్త్రాలు-
కటి విశ్వేశ్వరం పెట్టిన వివాహచిహ్నమైన పనిత్రసూంగల్యం.
రెండు సర్కలా, రామకృష్ణలిద్దరు పెళ్ళిబహుమానంగా పంపిన
సన్నసి నాజూకైన గొలుసు-ప్రకాశిస్తున్నై. తన తీవ్రతయో

వచ్చిననూర్పును నెమరు వేసుకుంటున్నది. పాపం ఏమిటో
 ఆవేదనపడుతున్నది. పెళ్ళికి చుట్టాలు చాలామంది వచ్చారు.
 విశ్వేశ్వరం బ్యాంకులో వేసిన నెయ్యిరూపాయిలు తీసుకుని
 ఖర్చుపెట్టాడు. శ్యామల కొడుకున్న చీరలు కొన్నాడు. పాపం
 బంగారం మాత్రం ఎక్కువ కొనలేక ఒక కల్యాణ ఉంగరం,
 రెండు జతల గాజులు మాత్రం చేయించాడు. లక్ష్మీకాంతయ్య
 గార్ని ఇసతలి పుల్లతీసి అనతల పెట్టనీయకుండా పనులన్నీ తనే
 స్వయంగా చూసుకునేది. వెంకటసుబ్బయ్యగారు కూడా
 పెళ్ళికి వచ్చి పిల్లకు ఒకకాసు చదివించాడు. శ్యామల మూడు
 గోజులపాటు వ్రాసి చింపేసి, వ్రాసి చింపేసి చివరకు ఎలాగో
 వ్రాసి కన్నీళ్ళతో తడిపిన ఉత్తరాన్నందుకుని తాము కారణం
 తరాలవల్ల రా లేకపోయినందుకు క్షమాపణ కొరుసూ ఒక చిన్న
 గొలుసు బహుమానంగా పంపించారు నిర్మలా, రామకృష్ణలు.
 అంతా యధావిధిగా మర్యాదలతో జరిగిపోయింది. వచ్చిన
 బంధువులంతా సంకోషంతో నెళ్ళిపోయారు. ఇకన్నీ తలుచుకుని
 శ్యామల ఊరికే ఆవేదన పడుతున్నది. తాను మొన్న మొన్నటి
 దాకా అనుకున్న దేమిటి? ఇప్పుడు జరిగిందేమిటి? మామయ్యసి-
 పొరపాటు — అమ్మతమ్ముణ్ణి పెళ్ళిచేసుకుంటానని తానెంతకు-
 ముం దెప్పుడైనా అనుకుందా! విశ్వేశ్వరం మెల్లగా డాబా
 మెల్లక్కి తనవద్దకే వస్తున్నాడు.

“ఏమిటిశ్యామా! ఒక్కదానివే పడుకుని ఆలోచిస్తున్నావే?”
 గభాల్ని శ్యామల లేచి కూర్చుని “ఏమింటిదు.”

“ఎందుకు శ్యామా! అలా కంగారుగా లేచి కూర్చున్నావే?
 నన్ను గురించి నీజీవితంలో క్రొత్తమార్పును పొందినట్టుకొ”

చవనరంలేదు. చూచూ. బాంబేలో ఒకగవర్నమెంటు ఆఫీసులో
పనిచేయటానికి మంచిటైప్స్టులు కావాలని ఎడ్వర్ టైజ్
చేశారు. కులాసాగా నేనూ అన్వయించేశాను. గవర్నమెంటుగా
సెలక్టు చేసిపంపిన అప్లయింట్ మెంట్ ఆర్డర్ ఇవ్వాళే వచ్చింది.”

“బాంబేలోనా! జీతం?”

“స్టార్లింగు నూటపైభై. యాన్యుయల్ ఇంక్రిమెంట్ నాలుగు
శాతం. రెండువందల పైభైదాకా గ్రేడ్. నీకిష్టమైతే పస్తున్నా
నని వ్రాస్తాను. కులాసాగా బాంబేలో జీవితం గడనాని ఉంటే
వచ్చు!”

“మరిఅమ్మ — అ — హ — హ. అ — త్త — చ్యు”.

“పిచ్చిశ్యామా! ఏమిటాతడబిడ! పుట్టినప్పటినుండి అల
నాటిన అమ్మమ్మనేపూటను మూర్చి అత్తగారని క్రొత్తగా
అనాలంటే మాత్రం వస్తుందా? అలా అనకపోతే మట్టుకు వచ్చే
ప్రమాదమేమిటి? సరే. అమ్మమ్మనుగూడా అక్కడకు తీసుకు
వెళ్ళడం దేనికి? అక్కడ చ్యు దగ్గరే ఉంచువా మనుంది. వా
నీడ దేదేశం?”

‘నీ — మీ ఇష్టం ఎలాగైతే అలాగేకాని — యుండి’.

‘అదేమిటి శ్యామా! ఒకపనిచేయాలంటే భార్య, భర్తలు
సర్దుబాటు చేయాలి. అప్పుడే ఆపని నిర్విఘ్నంగా, సుఖంతోగా
జరిగిపోతుంది. ఏమిటావ? వెళ్ళిపో!’.

‘అలాగేకాని — యుండి’.

‘ఏమిటిశ్యామలా! అండ్రి అని మొదలుపెట్టావ్? నన్ను నువ్వు పూర్తిగా అర్థంచేసుకోలేదా? నెనకెలా నీకుమామయ్య నో ఇచ్చుసూ అంతే. నీ జీవన వ్యాపారంలో 2 క నమ్మకమైన భాగస్వామి ననుకో. అంతేకాని మీ-కు, అండ్రి అని పట్ట పట్టి, 2, 2, 2, 2 చిత్రవిచిత్రంగా నన్ను సంబోధించ ననసరము లేదు. కేవలం సంబోధనలవల్ల తృప్తి పడటం కాదు జీవిత లక్ష్యం. హృదయాలనర్థం చేసుకుని ఆనందించటం. స రే. అయితే అమ్మా, అక్కయ్య, గావలసో కూడా సూట్లాడి వస్తా. నువ్విక్కడే ఉంటావా! క్రిందికి వస్తావా?’.

‘ఇక్కడే ఉంటా. మీరు వెళ్ళిరండి’.

‘మనమిద్దరం కలిసి ఉన్న ఈమూడురాత్రులకు గాను వెళ్ళి. మళ్ళీరమ్మని ఇవ్వాలన్నావా శ్యామలా!’ అని ఆ ప్రేమమూర్తి మనసారా ఒకసారి తనభార్యను ముద్దుపెట్టుకొని క్రిందికి వెళ్ళి సో కూడు. శ్యామల నాలుక కదుల్చుకుంది. తనన్నమాటకు తనకే సిగ్గు వేస్తున్నది. ‘వెళ్ళిమళ్ళీరమ్మన్నానా’ పాపం ఆ మాట పొల్చుకుని సిగ్గుపడుతున్నది. పిచ్చిపిల్లకు సిగ్గుదేనికి! తననేదేమిటి! ప్రకృతే అలాఅనిపించింది. మళ్ళీఆలోచన పడింది.

మ మాయ మనస్సెంత ప్రేమపూరితమైనది? కేవలం అమృత భాండ్లం లాంటిది. తన ఆనందంకోసం ఎంత ప్రయత్ని స్తున్నాడు! తనలో చెప్పంది ఏవనైనా చెయ్యడట. అలా చేస్తే తనవిలానందమే లేదంటాడు. ప్రతిచిన్నవిషయానికీ మహత్తరమైన ఉద్దేశం వెలిబుచ్చుతాడు. భర్తననే జొన్న త్యా న్నిషణ్ణాత్ర మైనా ప్రకటించడే! నిజానికి తనుకూడే ముమయ్యసంత

ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నదా? రామకృష్ణా మామయ్యలను పోల్చి
 చూస్తే - తనజీవితపు నేడమెట్లను రామకృష్ణ సగంపైగా
 ఎక్కేటప్పటికి మామయ్య అట్టడుగు మెట్టుమీదకూడా లేడు.
 అసలాపరిసరపు నేల మీద కూడా లేడు. ఒక్క-సారిగా వచ్చి
 త్వరత్వరగా ఎక్కి రామకృష్ణతో కలుసుకున్నాడు ఈకొద్దిరో
 జుల్లో. అక్కడనుండి రామకృష్ణ కదలేక పోయాడు. కాబట్టి
 ఇప్పుడు మామయ్య అతనికంటే ఇంకో మెట్టుపైనున్నాడు. ఇంకా
 కొద్దిరోజుల్లో సాధంలో ప్రవేశించవచ్చుకూడా. ఈ ఆలోచన
 లో శ్యామల నిద్రపోయింది. బహుశ ఇంకా నిద్రపోతూనే
 ఆలోచిస్తున్నదేమో!

నిశ్చేష్టరం తన బొంబాయి ప్రయాణానికి అందర్ని ఒప్పించి
 అన్ని ఏర్పాట్లు చేసుకుని తన సర్వస్వం తీసుకుని మంచిరోజు
 చూసి గుంటూరు బైల్డేరాడు తనవాళ్ళందరితో. రైలు టికెట్ క
 నడుస్తున్నది. శ్యామల కటకట పడుతున్నదెందుకో! గుంటూరు
 వెళ్ళాలంటే భయపడుతున్నది. రైలువేగంకంటే హృదయవేగం
 ఎన్నో రైలు జాస్తి కాబట్టి శ్యామల హృదయం ఎప్పుడో
 గుంటూరు వెళ్ళింది. తనముందుకుర్చీలో రామకృష్ణ కూర్చుని
 నడుస్తున్నాడు. “ఏడుస్తా వెందుకృష్ణా” అని కళ్ళనీళ్ళు
 గుడ్డనటానికి ముందుకు వంగింది. ఎదురుగా కూర్చున్న
 నిశ్చేష్టరం ఒళ్ళో పడింది. ఘభుక్కున మైకాన్నుండి బైటపడి
 నాపం తనతప్పు తాను తెలుసుకుని సిగ్గుపడింది. విశ్వం,
 సుబ్బిమ్మగారు కొంచెం కంగారుపడ్డారు. కాని వెంకటలక్ష్మమ్మగారు
 “అయ్యో తల్లీ! వేళగానివేళలో ఇదేనిదే” అని సమర్థించింది.

కాని అగలువిషయం వెంకటలక్ష్మమ్మ లక్ష్మీకాంతయ్యగార్లకు
 తెలుసు. తిరిగి శ్యామల గుంటూరు రావటం కూడా వాళ్ళ
 కంతయిష్టంలేదు. కాని ఎలా? పెళ్ళవగానే కూతుర్ని, అల్లుళ్ళే
 రెండుమూడుగోజులపాటుగా తమ ఇంట్లో ఉంచుకోకపోతే
 తప్పుగా ఉండదు? చిన్నప్పటినుండి స్నేహం చెయ్యించారు.
 స్నేహానికి వయస్సుతో సంబంధంలేదు. అలా ఉండటానికిది
 శారీరకమైనదేలేగా! అది కేవలం రెండుహృదయాలకు వేసికట్టిన,
 ఒకానొక అగోచరమైన పదార్థంతో తయారుచేయబడి శ్రౌంచ
 డానికి వీలుకాని ధృఢతరమైన గొలుసు నంటిది. కాని
 ఆగొలుసునే ఒకప్పుడు వివరీతమైన రాక్షసశక్తిచే శ్రౌంప
 దలుచుకుంటే ఏముంది? పెనుపానలతో ప్రళయప్రత్యక్షమే!
 ప్రస్తుతం శ్యామల హృదయంలో అలాంటిప్రళయమే సంభవిం
 చింది. “గుంటూరు వెళ్ళకుండా ఎకాయికిసి బొంబాయి వెళ్తే
 బొగుంటుందేమో!— ఛీఛీ! ఇన్నాళ్ళు సహవాసంచేసి మొన్నటి
 నాకా హృదయంలో ప్రథమస్థానాన్నిచ్చి నేడు— ఆవ్యక్తినే—
 తన్నంతగా ప్రేమించిన ఆరామకృష్ణను— తనప్రేమకు కూడా
 గురి— తప్పు ఆమాట ఇంకా అనరాదేమో— ఆవ్యక్తినే
 ఈనాడు తను మోసం చేసి—అదివెల్లడించి క్షమాపణవేడకుండా
 కఠినం మొహమైనా చూపించకుండా వెళ్ళిపోవటమా! ఇదేనా
 కృతజ్ఞత? అలా ఐతే ఇంకా ఈప్రసంగంలో స్నేహం, ప్రేమా,
 కృతజ్ఞతా అంటూ దేంక? అతనితో అన్నివిషయాలు
 చెప్పాలి— చెప్పాలా? అమ్మయ్యా! చెప్పాలా” ఏమిటి!
 ఏవ్యక్తినితే హృదయశుకం స్నేహం, ప్రేమా అనేరంగులతో
 చిత్రించుకుని నిర్మలనే అద్దంకుండా చూసుకుంటున్న ఆచిత్ర

మును నేడు నేలమీద విసరికొట్టి ఆ శత, సహస్ర శకలాలను
 చూస్తూ పైశాచికాట్టనానం చేసేటంతకృతఘ్న తా వాతావరణం
 తన్ను క్రమ్మిందా? కృతఘ్న తా? ఓళ్ళు జలబురిస్తుంది.
 నే! పుడవన్నీ? కపురుషుడి భార్యను. పరపురుషుడితో
 మూట్లాడినలసిన అవసరం? అందుకనికారం? అలాంటాట్లాడటం
 స్వపురుషుడిపట్ల మాత్రం కృతఘ్నత చూపించటం కాదూ!
 ఏమిటో తలశిరుగుతున్నది. బండ్లమోతతగ్గినా గుండెమోత
 తగ్గలేదు. అమితంగా కొట్టుకుని కొట్టుకుని అమాంతంగా పగిలి
 పోదుగదా! బండ్ల గుంటూరులో ఆగింది. ఇంట్లోకి చేరేటప్పటికి
 రాత్రి ఏడైంది. నెంకటలక్ష్మమ్మగారు ఓళ్ళు కాగపెట్టుతున్నది.
 సుబ్బమ్మగారు నంటపని పుచ్చుకుంది. ముసూ అల్లుళ్ళూ
 నన్ననాలు చేస్తున్నారు. శ్యామల మాత్రం ఎకాయెకిని తినుగది
 యోకి వెళ్ళి ఏక్కాపాడులేకుండానే ఒక మంచంమీద పడి
 అటూఇటూ దొంగుతున్నది.

నిర్మల అప్పుడే భోజనం చేసి వీధివాకిలితలుపు తెరిచేసరికి
 ఎదురింట్లోదీపం వెలుగుతున్నది. అప్పట్లో శ్యామల శ్యామాంటూ
 పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి అమాంతం శ్యామలను కొగిలించుకుని
 ముద్దుపెట్టుకుంది. శ్యామల గదితలుపు చిగించింది. ఇప్పుడు
 వాళ్ళిద్దరూ ఒక మంచంమీద పడుకున్నారు. ఒకళ్ళచేతులు
 మరొకరిని చుట్టికై. ఇంత దేనికి? గది, పని పన్నెండూరాత్రులు
 పురుషుడు విశ్వేశ్వరం అలంకరించిన స్థానం అప్పుడు ఆడశిల్ప
 నిర్మలాక్రమించింది. వాళ్ళకెవచ్చేంలేదు కద! ఇద్దరాడశిల్పాలు
 కలిసి ఆతలుపులు చిగించుకొవటం మేమిటి! అవగడకొనటం మేమిటి!
 అముద్దులు పెట్టుకొనడం మేమిటి!— గర్భావస్థ ప్రేమ—పిచ్చే.

“ఎంతసేపయింది శ్యామ! నచ్చి?” “ఓళ్ళకగంట అవుతుంది.
 నిర్మలా!” “ఏమిటి ఒళ్ళింత వేడిగా ఉంది?” “ప్రమాణపు
 బడిలికన్న కొంచెం వేడిగాఉంది.” “అయితే—” “ఊ—కానీ
 కగావుదేనికి?” “వాట్లలో— మంచంమీద— కు—మళ్ళీ ఉన్న
 ఆవ్యక్తిఎవరు?” “చుట్టం” “ఒహో! ఎలాంటిచుట్టనూ కొంచెం
 విసరంగా చెప్పండి శ్యామలమ్మగారూ!” “పాము తమ్ముడు.”
 “ఒహో! నీకేంకాకన్నమాట?” “ఎందుకుకారు.” “ఎవే
 ఏమాత్రా? చెప్ప. నీనోళ్ళతో నువ్వుచెప్పాలి. నాచెవులతో
 నేనువినాలి. ఊ—కమాన్.” “అమ్మతమ్ముడు కాట్టి. నేను
 మామ.” “అంతేనా. ఇంకేంకారా! చెప్ప? నీన్నదిలిపెట్ట
 నివ్వాలి.” “అబ్బ మరీ చిన్నపిల్లవౌతున్నానో నిర్మలా!”
 “నువ్వప్పటికి పెద్ద ఆరితేరిన గా? విలేగాని చెప్పుమా. ఊరికే
 అడ్డమాటలు వేయక. లాభంలేదు. చెప్పాల్సిందే.” “అబ్బ
 నో నిర్మలా! మా—మా—ను. సరేనా..” “మీవారా? ఏవారమ్మా?
 నవారా! తల్వారా!”

నిర్మల చల్లని మాటలనల్ల శ్యామల వేదన కొంచెం తగ్గిందనే
 చెప్పాలి. మొత్తంసరి ఆలోచనా ప్రపంచంనుండి వాస్తవిక
 ప్రపంచానికివచ్చింది. “సరేకానీ నిర్మలా!కృష్ణ..” “ఆ! చెబుదా
 మనుకొంటుండగానే అడిగావు. ఈవధ్య అన్నయ్యకు కొంచెం
 సుస్తిచేసింది.” “అదేమిటి నిర్మలా ఏం? ఇప్పుడు పూసాగా
 ఉందా?” “ఒకవారంనోజులుబట్టకులాసాగానే ఉంటున్నాడు.” “మరి
 మందో?” “మనక్కాసు లలిత తీమా? వాళ్ళనాన్న సరంజనరావు

గారే మందిచ్చేవారు. అయినా తాగేవాడు కాదు. మందు
 తాగటానికి ఆవ్యాధి శారీరకమైనదేలేగా? చూడు శ్యామా!
 'కర్మవిషయం చెబుతా. కోప్పడవుగదా?' 'నిర్మలా అదేమిటలా
 మాట్లాడుతున్నావు. నిన్ను - నేను - కోప్పడటమా? ఇంతకు
 ముందెప్పుడైనా అలాంటిది జరిగిందా? ఈనాడు నామీద
 అలాంటి అనుమానం ఎందుకు కలిగింది? నేనేమీ అనుకోను.
 ఇదిగో బట్టి. అసలుసంగతేమిటో. దాచకుండా చెప్పు.'

'చూడు శ్యామా! యీపూర్వ జన్మసంబంధంవలన మన
 ముగ్గురం మళ్ళీ ఈజన్మలో కలిసాం. బీకేతల్లి కడుపున పుట్టిన
 వాళ్ళకంటే ఎక్కువ అన్యోన్యంగా ఉన్నాము. స్నేహంయొక్క
 లోతులు కనుకున్నాం.

శ్యామా! నాకంతా తెలుసు. తెలియదని మీరనుకుంటారు.
 చెప్పగూడదుకాని నీవు రేపూరికి వెల్తాననగా ఇవ్వాళ
 సాయంకాలం నేను స్నానం చెయ్యటాని కెళ్ళినప్పుడు
 అన్నయ్యా నువ్వు గదిలో మాట్లాడుతున్నావు జ్ఞాపకం ఉందా?
 అప్పుడా సంభాషణాంతంలో నేనక్కడికివచ్చేను! మీ
 యుద్దేశ్యాలు తెలిసినయ్యే. అన్న శరీరధర్మానికి లోనై నీ
 కుర్చీవద్దకు రాబోవుతుండగా తటాలున నేను వచ్చి ఆపనికి
 విఘాతం కలిగించాను. అది నాబుద్ధిపూర్వకంగానే చేసాను.
 ఈవిషయం నేనప్పుడు మీకు చెప్పినట్లయితే నన్నెంత్రపేమించే
 వాడైనా మీరు నాగొంతు కొరికేవారు. కాని శ్యామా! నిన్ను
 నేను పొగడు కోవటం కాదు కాని చాలా దూరం ఆలోచించి
 చేశాను. నిజంగా నేను నాడు విఘ్నంకలిగించుటవల్లనే యీనాటి

మీజీవితాలకు మచ్చలేకుండా పోయింది. లేకపోతే ఆక్షణిక
సుఖంనల్ల మీరీ మిగిలిన జీవితమంతా భాధపడేవాళ్ళు. నిజానికి
ఎంతప్రేమించుకున్నా వివాహానికి పూర్వమే శారీరకమైన
సంబంధమేమీ యుండరాదని నాయుద్దేశ్యం.

శ్యామా! ప్రేమవిషయంలో మీరిద్దరు కొంచెం తొందర
పడారనే చెబుతాను. ప్రేమ అనేది ఒకానొక విలువైన బీజం.
ఆబీజాన్ని సారనంతమైన క్షేత్రంలోనే నాటవచ్చుగాక.
నీటిశైవువులేకపోయిన తరువాత బీజమెలా మొలుస్తుంది? ఒకవేళ
ఈక్షేత్రంలో ఉన్న తేమవల్ల కొంతవరకు పైకినచ్చినా జంతువులు
వచ్చి పైకినచ్చిన దానిని వచ్చినట్లలా తినేస్తుంటే ఆ బీజస్థాపన
నల్ల లాభం ఏమిటి చెప్పు. అలాగే మీరు మీమీ పవిత్ర
హృదయక్షేత్రాల్లో ప్రథమబీజాలు నాటుకున్నా ప్రోత్సాహం
అనే నీటిశైవువులేక పోయిన తరువాత పవిత్రహృదయాలను
అర్థం చేసుకొలేని విజ్ఞాన పురోభివృద్ధి లేని మనుష్యులనే
జంతువులనల్ల మీ ప్రేమాంకురం నుదితపూతున్నదో
యన్నట్లుగా భూపరహితం చేయబడుతుంటే శలితమేమిటి
చెప్పు. బీజపు విలువకు విలువ ప్రయాసకు ప్రయాస దండకం.
లాభం సున్నకు సున్నా. హాళీకి హాళీ!

నేనులా అంటున్నందుకు కొపగించుకోకు శ్యామా! నిన్ను
నాఅక్కకంటే ఎక్కువగా భావించుకున్నా స్వతంత్రంకొద్దీ
చెబుతున్నాను. మీజీవితాలు రెండూ ఒక్కంకావడానికి
సమాత్రం అనకాశం లేదని మీరుమొదట్లో ఆలోచించలేదు.
ఆలోచించక పోడం కూడా తప్పని నేననను. అది ప్రకృతి ధర్మ

మని నేనూ ఒప్పుకుంటాను. కానీ అక్కా ! నేను నామనస్సు
 విప్పి చెప్పుతున్నాను. దైవసాక్షిగా చెప్పుతున్నాను.
 నీవివాహం ఇప్పుడై పోవటం చాలామంచిది. నీభావిజీవితానికి
 చాల సుఖప్రదం. ఇంకా కొద్దిరోజులు పోయినట్లైతే మీరింకా
 బాధపడేవాళ్ళు. ఇప్పటికింకా అదృష్టవంతులు. అయిందేదో
 అయింది. ఇప్పటికైనా హృదయాన్ని స్థిమితపర్చుకో. విచారం
 మానుకో. నీహృదయంలో చెలరేగిన ప్రచండమైన గుండెను
 ఊహించాను. అందుకే నేనలా చెప్పవలసినట్టినది. ఇప్పుడు
 నీమనస్సు కొంతవరకు శాంతించిందని నేను చెప్పగలను.

అన్నయ్యకూడా నన్ను విపరీతంగా ప్రేమించాడు. ఆప్రేమకు
 నిఘాతంకలిగే అలా మృతం ఎక్కడ వలసి వచ్చింది. నీకు
 చెప్పినట్లే అన్నయ్యకు కూడా చెప్పి చెప్పి ఒకదారికి
 లాక్కొచ్చాను. ఇప్పుడు కొంచెం నమ్మశించింది. నీజం
 చెప్పాలంటే శ్యామా! మీ అనలు అన్నయ్య ఆత్మహత్య చేసు
 కుంటా ఉనిపించింది. కానీ ప్రతిమిషం నీజలాగా కనిపెట్టకు.
 తెల్లిమెల్లిగా ఒకదారికి లాక్కొచ్చేటప్పటికీ తలప్రాణం తీకను
 వచ్చింది. చెబుతే నమ్ముతావో, నమ్మిరో కానీ, ఒక్క ఇరవై
 రోజులపాటు అన్నీ, తద్వారానాకుం కంటికి నిద్రంటూ లేదు.
 చాలా భయపడ్డాను. చివరకు నీకు, నాకు భేదంలేదు చెప్పి
 నన్నెలా చూస్తాడో, నన్ను అలాగే చూడమని చెప్పాను.
 అప్పటికీదారికి రాకపోతే “శ్యామలకీ నాకుం భేదంలేదు. కానీ
 నీవిధమైన దురుద్దేశ్యాలతో శ్యామలను కొరినా అదివన్నుకొరి
 న్నట్లేనని దైవంమీద ఒప్పెట్టకురని కొంచెం అప్రకోలేక చెప్పాను.

శాశ్వతమనేటట్లు కొట్టేడు. అయినా నాప్రయత్నం మాత్రం
మానుకొలేదు. కాని తర్వాత పాపం పశ్చాత్తాప పడ్డాడు.
కాని నీనలా ఒట్టుపెట్టి తనకెంతో మేలుచేశానని ఇప్పుడంటు
న్నాడు.

శ్యామా! నీవు పెళ్ళి చేసుకున్నానని విని ఆత్మహత్య
చేసుకుందామనుకున్నవ్యక్తిని “శ్యామ నాచెల్లెలు” అని
అనిపించాను. ఇకనుండి మనమెవరెక్కడున్నా ? కత్తి చిప్పె
లనుకొనాలి. నువ్వునాకు అక్కవి. మనద్దరికీ రామకృష్ణ అన్న.
సరేరా! ఏదీ నువ్వుకూడా “రామకృష్ణ నాఅన్న” అను.
అప్పటికే నాప్రయత్నం కొనసాగుతుంది. మనముగ్గురి జీవితాంతం
‘శ్యామాతాయ్’.

నిర్మలీవిధంగా చెబుతున్నంతసేపూ శ్యామలీ ప్రపంచంలో
లేదు. నిర్మలీక దేవతని తానొక విపన్న స్త్రీ అనీ ఈసూటలన్నీ
దేవతవెప్పే వేదసూక్తులనీ భావిస్తున్నది. ఇప్పుడు తనహృదయ
మేమిటో గాలిటో అలాలా తేలిపోతున్నట్లుగా ఉంది.
హృదయమేకాదు. శరీరంకూడా తేలికై పోయి ఆనందకోలికల్లా
పోగుతున్నట్లుగా ఉంది. ఇండాకటి చాకా రక్తానుభూతా
కల్చిప్పుడు శరచ్ఛగ్రద చంద్రింధవళి తాల్చినయ్. ఆకంటికొలకు
ల్లానీ, ఆనందబిందువులు నక్షత్రాల్లా ప్రకాశిస్తున్నయి.
నిర్మలను తదేక దృష్టితో చూస్తున్నది. ఆదృక్కులలో ఆనందం
ప్రేమ, స్వచ్ఛత, భక్తి అన్నీ ద్యోతకమవుతున్నాయ్. దెప్ప
వాల్చుకుంటూ చూస్తూ చూస్తూ ఒక్క సారిగా నిర్మలను గట్టిగా
కొగలించుకుని దీర్ఘంగా ముద్దుపెట్టుకుంది. “నిర్మలా! నువ్వు

శ్రీ దేక్షద గ్రంథా ముద్రా

దేవదాసు. (చివరికి)

సామాన్యస్త్రీవికాదు. నావ-లిటిదేవతవి. నీస్నేహంవల్ల నాజన్మ
పవిత్రమైంది. నిన్ను చెల్లీ అని పిలవటం నాకేగౌరవప్రదం.
నువ్వు నాచెల్లీవి. మనద్దరికీ రామకృష్ణ అ-న్న-య్య."

"అన్నంపెట్టానే అమ్మామ్" అని వెంకటలక్ష్మమ్మగారు
తలుపునద్దకు వచ్చి కేకవేసే సరికి "అక్కా! ఇకచెళ్ళి వస్తాను.
అమ్మ పిలుస్తున్నది. భోజనంచేయి. ప్రశాంతంగా నిద్రపో.
రేపు ప్రోద్దాన్నే ముగ్గురంకలుసుకుందాం. వెళ్ళొస్తా." అని
మెల్లిగా తలుపుగడియతీసి మెల్లిగా చెళ్ళిపోతూంటే అయ్యాచి
తంగా వచ్చి నరమిచ్చి తిరోహతయ్యే దేవతా అనిపించింది.
అప్రయత్నంగా శ్యామల రెండుచేతులూకలుసుకున్నాయి. నోటి
నుండి 'దేవత' అనేమాట ధ్వనించింది.

శ్యామల రెండుసమిష్టాల్లో స్నానంచేసింది. అందరూ
ప్రయాణపు బడలికచే ఆసోసాలు సమూహంగాని శ్యామల
కలాంటి దేమీలేదు. అంతా భోజనాలు చేస్తున్నారు. లిక్క
సుబ్బమ్మగారు మాత్రం వడ్డిస్తున్నది. శ్యామల పెట్టింది
పెట్టికట్టగా తినేస్తున్నది గబగబ. తండ్రి ఆస్పర్యపడుతున్నాడు
తనకూతురిలోని మూర్ఖుకి. నెలరోజులకిగాను శ్యామల మొహం
నివాళ్ళ కలకల్లాడుతున్నది. కడుపునిండా అన్నం తింటున్నది.
'శ్యామ! ఇంకా రెండరిటికాయముక్కలు నెయ్యిమంటావా?'
'నెయ్యి' 'ఏమే శ్యామలమ్మా! కూరంతా నువ్వేతెంటున్నావే?
కాస్త నాతమ్ముడికీ నాకూ కూడా రాసి.' 'ఒసేయ్! కీవిపాకష్టే
కళ్ళుగాని మేంతిన్నదాకా నువ్వనతల్లికిపో.' 'తనకూడా
అంటారని భయపడి ముందుగానే బావ జాగ్రత్తపడుతున్నా

పక్కయ్యా! గుమ్మడికాయలదొంగ.' 'దొంగవంశం మీదిరా
కొడుకా! శ్యామని చేసుకోవాలని మనసులో ఉంటే ఒక్క
సార్తైనా బయటకు వెళ్ళజెట్టని దొంగవి నువ్వే పైగా
మమ్మల్నంటావే!' 'నాతమ్ముడేమీ ఏరీ కొరీ మోహాన్ని
చేసుకొలా. బ్రతికూలీ కాళ్ళుగడిగి నెత్తిన చల్లుకుంటానంటే
ఏదోమాటతీసెయ్యలేక 'ఊ' అన్నాడు.' 'అలాక్కొస్తే
మానాన్న. కాళ్ళు బాగారుద్ది రుద్ది కడిగి నెత్తిన చల్లుకుంటాడు
మీరాన్న మరచేసోబోక.' 'కీలెరిగి వాతజెట్టావే శ్యామా!
ఏమేమూతరా నోరుమూతపడిందేం.' 'అమ్మా మీరు గద్దరి
వాళ్ళు. పైగా ముగ్గురు. నేమిద్దరి మిద్దరిమే నోట్లో నాలిక తీసి
హాళ్ళం.' 'ఏనాలికా లేకపోతేనేనా గంటకొట్టినట్లలా వాగు
పోన్నావ్? సిగ్గులేదేమే మొహానికి.'

"నాతమ్ముడి పక్కన కూర్చుంటే మనసుల్ని మొహాని
కెంత కాంతో చ్చిందో చూడండి' 'బౌనే కూతురా! గేసు
లెట్టు కాదటే అమ్మా మీవి. సిగ్గులేదటే. పొంకొటి లిక్క
లెట్టే మొహాల్లా మీరూను. ఎవర్నన్నా అడిగినాడు. ఎవరి
పక్కన కూర్చుంటే ఎవరిమొహాకి కాంతో చ్చిందో'. 'ఎందు
కొంకొవే అక్కయ్యా! గద్దరివాళ్ళని చెప్పనేచెప్పవు. మన
మూకుకోవటమే పుంచిది.' 'గెలువలేకపోయినా వాకింద బలా
మూరన్నట్లు మూట్లాడుతున్నా రేం నాన్నా!' 'క్రిందపడ్డా గెలుపు
మూదే ననే రికంకాదటే తన్నీ!'. 'తమ్ముడోయ్! ఈగయ్యాళి
దొంగో ఏట్లావేగ్నతావో! పూటకు రెండుమాట్లన్నా తగల్గి
చున్నా'. 'గంటా రెండుమాట్లచొప్పున నీకునేమిశగిలిస్తాను.

గురేనా?' 'వాళ్ళుతింటూనే ఉంటారు. మనమిద్దరం లేద్దామా నాన్నా! ఎంతసేపని కూర్చుంటాం ఐపోయినతర్వాత?' 'ఎందుకే శ్యామా! పాపం కట్టుకుంటావు అబద్ధమాడి! మీకంటే ముందే అయిందిగా నా తమ్ముడిది'. "పోనీ ఇద్దరితరపునా నువ్వే తింటున్నావుగా! కానీ. అత్తయ్యగారు! దానికే సప్పుచారుట నాలుగో వాయనంలోకినీదేం పోట్లా చెరువా- ఇకలే- అమ్మాయ్! మనమిద్దరంలేద్దాం పా- దానితో కూర్చుంటే కోడికూత వినాలొస్తుంది." "ఐపోయింది లేండి. ఊరికేఆడిపోసు కుంటున్నారుగానీ". "ఆగాగుపడిపోతావు. నన్నచ్చిపట్టుకోనీ!" "నిన్ను నేను పట్టుకుని లేవాలొస్తుందేమోబావా!"? "శ్యామా! ముందు మామయ్యని పట్టుకోమ్మా! లేవబోయి సడతాడేమో!"

అందరూ ఎకచకలు పకల్తో లేచారు. గతరాత్రులలో తాంబూలం కూడా వేసుకొని శ్యామల తానే అందరికీ స్వయంగా నక్క పొడి పెట్టి, ఆకులకు నున్నంగాచి యిచ్చింది. విశ్వేశ్వరం కూడా శ్యామలలోని యీమార్పు గమనించక పోలేదు.

శ్యామల ఎవరూ అడక్కుండా తనంతట తానే గదిలోకి వెళ్ళి గమ్మత్తుగా తలుపు గడియజెట్టి చకచక శ్రుతులుచేసి కల కంఠంలో పంచమశ్రుతిలో మధురగానం. ఆలాపిస్తున్నది. విశ్వేశ్వరానికి తనశ్యామల వీణవాయిస్తుందీ పాడుతుందీ అని తెలుసుగాని యింతకమ్మగా హృదయరంజకంగా ఆ గానం ఉంటుందని తెలియదు. గబగబా వెళ్ళి తలుపులు తట్టగానే "ఎవరో తలుపు తడుతున్నారు. ప్రత్యక్షంగా పాటనింటే

బహుమానమియ్యల్సి ఉంటుందంటూ తలుపు తీసింది. 'పెదవు
 లున్నంతకాలం బహుమానాలకేం తక్కువ? కానలసినన్నీ'
 అంటూ యిచ్చాడు. శ్యామ ద్విగుణీకృతోత్సాహం పాట
 పాడుతున్నది. వాయుదేవుడిగానామృతాన్ని నిర్మలా రామ
 కృష్ణలకు సరఫరా చేస్తున్నాడు. శ్యామల వీణమీద గుడ్డ
 కప్పింది. విశ్వేశ్వరం శ్యామలను కప్పేశాడు. సుబ్బమ్మగా
 కొక్క మూనసికంగాను... ఆయింట్లోని తక్కినవలుగురూ
 అన్నివిధాలా... ఆరాతి ఆనందపు కొట్టకొన సీమలతో
 విహరించారు.

మరునాడు పొద్దునే శ్యామల ఎదురింటికెళ్ళింది. ముగ్గురూ
 గదిలో కూర్చున్నారు. శ్యామలెందుకొకొంచెం బెరుగ్గా ఉంది.
 'గాగా కులాసాగా ఉన్నావా కృష్ణా!' 'ఆ ఫరవా లేదు వీణా!
 రాత్రివచ్చారటగా?' 'అవును. మీరుకూడా పెళ్ళి-కి——'.
 'నచ్చేవాళ్ళమే కానీ నాకప్పుడే సుప్తిచేయటంవల్ల రాలేక
 పోయాను. పాపం నిర్మల 24 గంటలూ నన్ను కంచుకూర్చో
 వాల్సొచ్చేది.' 'నీవ్వసంపిన బహుమతి ఎంతో అవ్యయంగా
 పెట్టకుంటున్నాను.' 'నేను కొరేదీ అదేగావీణా! అసలా ఉద్దే
 శ్యంకోనేగా పంపింది.' శ్యామల నేత్రాలు చెమ్మగిల్లుకున్నాయి.
 పూర్వం విషయాలన్నీ ఒక్కొక్కటే జ్ఞాపకానికి వస్తున్నాయి.
 'నన్ను క్షమిస్తావా కృష్ణా!' 'అదేమిటి వీణా! నన్ను-నేను-
 క్షమించటం! సువ్వేంతప్పచేశావా?' 'సామాన్యపు తప్పు
 కాదు. నన్ను మోసంచేశాను. నన్ను క్షమించవా?' అంటూ

శ్యామల అతని చేతులు పట్టుకుంది జాలిగా. చెక్కిళ్ళవెంట
కన్నీటి బిందువులు జారుతున్నై." 'అదేమిటి వీణా? తప్పు.
అలా ఏడుస్తారా! నువ్వుచేసిన తప్పేమిటి! నన్ను మోసగించావా!
పోరవాటు. ఇది మోసంకాదు-నీశక్తి కంటే నీవిరుద్ధ శక్తి
యొక్క అధిక్యత. అది మోసమేలా బొతుంది చెప్పు.

ప్రపంచమంటేమిటో సరిగా అర్థంచేసుకోలేని నయస్సులో-
చేసిన పోరవాటు మోసమేలా బొతుంది? అలాగైతే నీవో
స్నేహం చేస్తూచేస్తూ సన్నాక అగాధంలో దింపటం ద్రోహం
కాదూ? ఇందులో ఎవ్వరి పోరవాటూ లేదు వీణా! కాని
ఒకమూడు యీగతించిన విషయాల్ని జ్ఞాపకం చేసుకు.
హృదయాన్ని కలత పెట్టుకోవటం మాత్రం పోరవాటు. నిర్మల
ప్రతివిషయం నీకు చెప్పేఉంటుంది. ఒకళ్ళ హృదయం మరొకరికి
అర్థమైన తరువాత కూడా యీక్షమాభిక్షల సర్ధిచటం లేమిటి
చెప్పి? మరో విషయం. ఈజరిగిన సంఘటనలన నాకంటే
నువ్వే ఎక్కువ బాధపడి ఉంటావు నన్ను గురించి. అందుకు నేను
నిన్ను క్షమాపణ కోరనద్దు? వీణా! గతాన్ని మర్చిపోదాం. అదే
మనకు చాలా సుఖప్రదం.

వీణా! యీనాడు నేను నీకళ్ళకు కనబడుతున్నానంటే అది
కేవలం నిర్మలవల్ల. తన సవిత్రశక్తివల్ల నిర్మల నన్ను మళ్ళీ
యీలోకానికి తీసుకు వచ్చింది. విషయాలన్నీ నీకు వినాంగా
చెప్పి నీహృదయ భారాన్నికూడా రాత్రి హాగొట్టి దను
కుంటాను. ఈవిధంగా మసిద్దరికు గొప్ప సాయంచేసి మన
భావిజీవితాలు సుఖవంతా లవటానికి చాలా తోడ్పడింది.

కొట్టి నిర్మల ఆశయ ప్రకారం ముద్దరం ఇకముందు అన్నా,
'జేల్-శృంగం'.

ఇంతలోకే సంభాషణమధ్యలో ఇంట్లోకి వెళ్ళిన నిర్మల మీదికి
నిచ్చింది. 'సరికానీవా! అడగటం మరేచోయాను. రాత్రి
అంత కమ్మగా పాడుతున్నా వేయిటి! ఇంతకు ముందు నీ నా
పాడటం నేనెప్పుడు వినలేదు.' "ఆమాత్రం ఊహించలే
నన్నయ్యా! మసకావగారు పాడమన్నారు. అదీ సంగతి'

'అబ్బ ఊరుకో నిర్మలా! నీదంతాగోల.' "అపాటనిసే
రాత్రి హాయిగా నిద్రపోయాను." "నువ్వే కదన్నయ్యా!
అయినకుండా." 'ఏఆయన?' "మీరూయనలేమ్మ" "నీకూడా
కొద్దిరోజుల్లోనే వస్తాడులే! ఎక్కడున్నాడో, సంచేస్తున్నాడో
గాని. సరికానీ నిర్మలా! మరి నీపెళ్ళికీ నన్ను పిలుస్తావా?"
'పిలుస్తాగాని నీ కష్టానికి పుట్టే—' 'అబ్బ! ఊరుకో నిర్మలా!
'నన్నయ్యా! నన్నునచ్చేం?'

వాక్కిలో నిర్మలా! నిర్మలా! అనే కేకవినపడేదికి రా. రా.
అనుకుంటూ ఎదురుగా వెళ్ళి నిర్మల ఆపిల్ల సిగ్గుపడుతున్నప్పటికీ
గదిలోకి లాక్కొచ్చింది. 'ఇదిగో లలితా! ఇతనే మాన్నయ్య
రామకృష్ణ. తర్వాత ఇదిగో యీమెపేరు శ్యామల. నాకు
స్వంతకాకాకపోయినా అంతకంటెక్కువైంది. నాకోపాతే
మీగలపైసల్ చదివింది—అన్నయ్యా! శ్యామా! యీమెపేరు
లలిత. డాక్టర్ సరంజనరావుగారి కూతురు. మెట్రిక్ కి అపియ
లైంది. మొన్న మందుకోసం వెళ్తున్నప్పుడు పరిచయమైంది.
న్నమావారూరాలు.' అని ఒకశ్లోకాల్పిక పరిచయం చేసింది.

శ్యామల అలితలు కరస్పర్శ చేసుకున్నారు. అలితా రావ. కృష్ణలు సమస్కరించుకున్నారు. తర్వాత వాళ్ళ ముగ్గురివద్ద నెలవు తీసుకుని శ్యామల ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. 'అన్నయ్యా! అలితకు అన్నగార్చిద్దరు. ఒకరు హఠాత్తోయం వాయిస్తారు. ఒకరు తబ్లా వాయిస్తారు. అలిత చక్కగా పాడుతుంది. వీళ్ళకుటుంబ మొక సంగీతసముద్రం. 'చాలా సంతోషం. సంగీతమంటే నాకు చాలా ఇష్టం.' 'ఇదవైనాలుగ్గంటలుగా విసమన్నా వింటాడు మాన్నయ్య.' 'కళలోఉన్న మాధుర్యాన్ని గ్రహించగలిగే అంతేగదండీ మరి.' తర్వాత నిర్మలా అలితల అనుమతి తీసుకుని రామకృష్ణ లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు.

అలితకుండా స్నేహానికి చాలా ఆరాటపడేవ్యక్తి. నిర్మలలో ఇది స్నేహాన్ని కొద్దికాలంలోనే వృద్ధి చేసుకుంది. ఇప్పుడు కాచేపు తన స్నేహితురాలి కులాసాగా కాలం గడుపుదామనే ఇక్కడకు వచ్చింది.

ఒక మంచిరోజు చూసి శ్యామలా విశ్వేశ్వరం బాంబాయి బయల్దేరారు. వాళ్ళ కోరికగానే రామకృష్ణకుండా 'ఫోటోగ్రఫీ' నేర్చుకొటానికి బాంబే బయల్దేరాడు. శ్యామల విశ్వేశ్వరం రామకృష్ణలను ఒకళ్ళ నొకళ్ళను పరిచయంచేసింది. ఒకళ్ళ నొకళ్ళు బావగానూ అని పిలుచుకుంటారు. వాళ్ళ ముగ్గుర్నీ అక్షీకాంతయ్యగానూ నిర్మలా అలితలు ప్రేమను దాకా పంపించారు. జెజవాడలో ఆరుండ్ల దిగి బాంబాయిబండ్ల ఎక్కారు. ప్రయాణంలో రామకృష్ణ విశ్వేశ్వరాని కెం

సాయపడున్నాడు. బండి కదిలింది. ఒక యువకుడు పరుగెత్తే
 కుంటూ నచ్చి పువ్వులూమిన కాలుపెట్టి కష్ట పట్టుకొ
 న్నానాండగా కాలు జారటం- కష్ట పట్టుకొవటాని కెత్తిన చేతిని
 గట్టిక్కున రామకృష్ణ పట్టుకొనటం ఒక రెప్పవాటూగో జరిగేయ్.
 ముల్లీగా లోపలికి లాగాడు. పెట్టెలో జనమంతా హడావుడిగా
 చూస్తూనే ఉన్నారు! 'నన్ను రక్షించారు. మీరునా...' 'అ!
 రాస్తేమిటిలేం? తీరాబయల్లోకి న్నరువాత వచ్చి ఏక్కా రేమిటి?'
 'ఇప్పటికాలపు కుర్రవాళ్ళు బండి బయల్దేరి న్నరువాతగానీ
 ఏక్కరు. అదొక బడాయి.' అన్నాడా మూల కుంచ్చన్న.
 ముసలాయన. 'నానీ, మరి బండికి వచ్చేవారు. అంతేకానీ ఇంత
 సాహసం చేశారేమిటి?' 'ఇక్కడ నా పెట్టెపెట్టి ఇంకా టైముంది
 గదా! ఒకన్నే హితుడిలో మాట్లాడుతూండగానే బండికదిలింది.
 "ండిలో పెట్టెపెట్టకపోతే ఎక్కేవాణ్ని కాదండీ." 'అన్నే
 హితుడిలో ఎక్కడికొనెళ్ళి మాట్లాడకపోతే ఇక్కడే మాట్లాడ
 రాదూ?' అదొక బడాయి అన్నాడా యిందాకాకి పెద్దమనిషే.
 'షెమంకోయ్! ఇప్పటికి రెండుసార్లన్నారూ బడాయి, బడాయనీ.
 మరికసారన్నారంటే ఊరుకొను. తెలిసిందా?' 'ఊరుకొనంటే
 వేమిటయ్యో? పడ్డట్టయితే?' 'నేనుపడ్డే నీకెమన్నా దెబ్బలు
 తగితేవా.' 'యీకాలపు పిల్లల్ని మంచి చెప్పరా దాగదే.'
 'తమంచిగానే చెప్పరాదూ? బడాయి అంటూ వేమిటి?' 'నానీ
 వయ్యాగబూ! నాదే తప్పు. సరేనా! నువ్వు పడ్డే నాకేం?
 పిగిడ్డే నాకేం?' 'ఎవరు ముసలాళ్ళయితే వాళ్ళే ముందు
 ఎగురారు'

“మీ సూర్యుడి మాప్టర్ గారూ! అయ్యో! మీ సూర్యుడి”. అంటూ రామకృష్ణ ఆ యిద్దర్నీ సర్ది ఊహించుకొంటాడు. “మీ రక్కడి కెత్తున్నాడు?” “బాంబే వెళ్తున్నానండీ. మీరొ?” “నేనూ అక్కడికేనండీ. మీ రేం పని?” “సాండు ఇంజనీరింగ్ నేర్చుకొంటానండీ” “అరే! నేనూ ఫోటోగ్రాఫింగ్ నేర్చుకొనటానకే వెళ్తున్నాను.” అని రామకృష్ణ ఆశ్చర్యంతో జవాబు చెప్పాడు. “మీ పేరు?” “కమలనాభ ప్రసాద్”. రైలుకంటే ఎక్కువ వేగంతో ఒకళ్ళ నొకళ్ళు ప్రశ్నలు వేసుకుంటున్నాను.

ద్రిదారు సిఫాయ్స్ లతో అనేక రకాల హామీ లిచ్చిన తరువాత దుర్గాంబగారు తమడాబాగదీసి నెలకు పదిహేను గూపాయల చొప్పున సత్యనారాయణకు అద్దెకిచ్చింది. మొన్నటి వాకా ఆగదిలో దుర్గాంబగారికొడుకు కమలనాభ ప్రసాద్, సూతరు వార్యుని కలిసి చదువుకుంటూండేవాళ్ళు. కొడుకు బాంబే చదువుకుంటున్నప్పుడు వాతొంది కాబట్టి కొంతనా కలిసివస్తుందని వీవఘారం చదువున్న తనకూతుర్ని ఇంతో చదువుకోమని గది అద్దె కిచ్చేసింది ఎన్నో ఆంక్షలు పెట్టి. వాటన్నిటికీ నిష్పాకున్నాడు కాబట్టి, ఒక్క డికిమాత్రమే చాలే ఆగదికి అంత అద్దె ఇవ్వటానికి సమర్థుడు కాబట్టి, సత్యనారాయణకే ఆగది వక్కింది.

శ్యామల వెళ్ళిపోయింతర్వాత సత్యం నెలవారు చాలా బెంగపడ్డాడు. కానీ చిన్న పిల్లలేముంది! మరోవ్యాపకంతో పడి గతాన్ని విస్మరిస్తాను. తమ ఊరికి రెండు మైళ్ళు ఉన్న

మరో పెద్దగ్రామంలోని హైస్కూలులో స్కూల్ షైనల్
ప్యాసై ఇంటర్ చదవటానికి యీ ఏడు బెజవాడ వచ్చాడు.

సత్యం చాలా సరదా గల యువకుడు. ఎప్పుడూ నవ్వు
తూనే ఉంటుం దతని మొహం. చదువు విషయంలో చాలా
జాగ్రత్తలో ఉంటాడు. ఏరోజు పాఠం ఆరోజున కచ్చితంగా
చదివేస్తాడు. తెలుగులో మాత్రం అతనికి సహజమైన ప్రతిభ
ఉంది. స్కూల్ షైనల్ చదువుతూండగానే మంచి మంచి
వ్యాసాలు వ్రాసి పత్రికలకు పంపుతూ ఉండేవాడు. నిజానికి ఇప్పు
డతని కో కొద్దిపాటి లెక్కరకర్కి వచ్చినంత తెలుగు వచ్చు.
అందుకనే సత్యం అంటే అతని తెలుగు లెక్కరకర్ మాధనరావు
గారికి ప్రాణం. ఎన్నో తెలియని విషయాలు సత్యానికి
చెప్పాడు. అతని రూమ్ కు వస్తూంటాడు. అతన్ని తనయింటికి
తీసుకెళ్తూంటాడు. సత్యం మేష్టర్లతో అంత సన్నిహితంగా
ఉండటం చూసి దుర్గాంబగారి కత నంటే సదభిప్రాయం కల్గి
తద్వారా గౌరవంగా ఉంటూ మొదట్లో అతనియితీవృత్తం
తెలియక పెట్టిన ఆంక్షల్లో ఒక్కొక్కటే రద్దుచేయ సాగింది.
ఆమెభర్త బ్రతికుండగా ప్లీడరుగుమాస్తా అయినా చిన్న ప్లీడ
రంత పని చేసేవాడు. ఆయిల్లు--పాతిక వేలరూపాయల
కొఖ్ఖిం స్వయంగా సంపాదించి రెండేళ్ళ క్రితమే యీ అవకతనక
ప్రపంచాన్ని విడిచి వెళ్ళాడు. అప్పటినుండి దుర్గాంబగారే
ఆడపనీ, మొగపని చూసుకుంటూ సంసారాన్ని చాలా జాగ్ర
త్తగా వెళ్ళవీసుకొస్తున్నది. పిల్లల్ని పెంచటంలో ఆమె కామే
సాటి. కావాల్సినవి ఒక్కటి కూడా లోటుచెయ్యదు. అక్కర్లేని

వాటికి హరిహరాదులు సిఘార్చుచేసినా అనుమతి ఇవ్వదు. అందుకనే తండ్రి లేకపోయినా పిల్లలు అల్లరి చిల్లరగా తయారు కారు. చదువువిషయంలో వాళ్ళకి సంపూర్ణ స్వాగతంత్ర్యాన్ని చ్చింది. అందుకనే కొడుకుని బొంబాయి పంపించింది. కూతుర్ని వన ఘారం చదివిస్తున్నది.

రాత్రి 8 గంటల వేళ. కాతేస్తీలో అనార్కలి. నాటకం జరుగుతున్నది. పాత్ర నర్తంచేసుకుని నటించట మంటే ఏమిటో ప్రేక్షకులకు వ్యక్తం చేస్తున్నాడు సలీమ్ పాత్రధారి సత్యం. తన స్వర్ణజ్యోతి, హృదయాధిదేవత అనార్కలి పదసాన్నిధ్యంలో తన ప్రేమవాహినిని ప్రవహింపజేస్తున్నాడు. ఆచూపుల్లో వ్యక్త మయ్యే నిష్కల్మష ప్రేమా, ఆదేహవిర్యాసంలో గోచరించే గాటమైన నలపు, మాటల్లోని మాధుర్యం, కంటూంటే, వింటూంటే “హమ్మ! సత్యనారాయణ ఇంతవాడా!” అనుకుంటు న్నాడు ప్రిన్సిపాల్ గారు. ‘ఇన్ని రోజులబట్టి కాపరం చేస్తున్నా ఒక్కనాడుకూడా ఇంత ఆనందంగా ఇంట్లో గడపలేకపోయామే!’ అనుకుంటున్నారు కొందరు లెక్కరల్లు. మాధవరావుగారు మనస్సులో ఏమిటో గర్వపడుతున్నారు. ఆయనప్రక్కనే కూర్చున్న రాజాగారు చిరునవ్వుతో రెప్పార్పకుండా చూస్తు న్నారు. నాటకం ప్రేక్షకుల కరతాశధ్వనులతో ముగిసింది. మాధవరావుగారు రాజాగారితో లోపలికి వెళ్ళి సత్యంను కాగలించుకుని “నే నేడదేశ్యాలలో యీనాటకాన్ని వ్రాశానో అవన్నీ ద్యోతక మయ్యేటట్లు నటించావ్. నీకు నాశుభాశీస్సులు సత్యం!” అంటే ‘నాదేముంది మాప్టుగాయా! మీరు చెప్పి

నట్లుగా నటించాను. పోగడ్డలు మీ కేదక్కాలికానీ నాక్కాదు' అని చెప్పి మొహానికి కొబ్బరినూనె రాసుకుని శుభ్రంగా కడుక్కుని నచ్చాడు. 'చూడు నత్యం! వీరు రాజా రామచంద్ర రావుగారని హరిపురం జమిందారుగారు. గొప్పధనవంతులు. కళాభిమానులు. ఈవూరిలో కళాస్యందన మనే నాటకసంస్థను స్థాపించి నిజమైన కళాభివృద్ధికి పాటుపడుతున్నారు. నేను వ్రాసిన నాటకాల్నే ప్రదర్శిస్తూంటారు. అసలు విషయమేమిటంటే, నీనటన చూచి చాలా మెచ్చుకున్నారు. నిన్ను కూడా తమ సంస్థలో ఒక సభ్యుణ్ణిగా తీసుకోవాలని ఉత్సాహపడుతున్నారు. కళాదేవికి ముద్దులకొడుకువి కావాలంటే చూడుమరి." అని విషయమంతా చెప్పేశాడు. 'నానికేమిటిలేండి! తప్పకుండానూ. అంతటివారు నన్ను మెచ్చుకోవటమే కాకుండా నాకళాభివృద్ధికి శోడ్పడతా మంటం నాభాగ్యం.' అని చిరునవ్వుతో తన సమ్మతిని తెలియచేశాడు. రాజాగారు సంఘోషంఘోషాల్ని వాల్చివస్తే తమకాన్లో ఎక్కించుకుని దారిలోనే ఉన్న ఎవరింటివద్ద వారిని నింపి మరునాడు సాయంత్రం తమ రిహార్సల్ హాలుకి వారిద్దరినీ కల్సి రమ్మని చెప్పి వెళ్ళిపోయారు.

సత్యనారాయణ ఆగదిలో ప్రవేశించి యిప్పటికి సంవత్సరం పైన ఆరు నెలలైంది. ఇప్పుడతను దుర్గాంబుగారికి నెత్తిమీది దేవత. తన కుటుంబ పరిస్థితులన్నీ చెబుతుంటే అతని ఇంటి వ్యవహారాలన్నీ తెలుసుకుంటుంది. తన ఇంట్లో ఎప్పుడైనా కొట్టెముక్క కాలిస్తే అతను కాలేజీనుండి రాగానే పిలిచి పెట్టేదాకా వచ్చింది వ్యవహారం. అతను సీనియర్ చదువు

తున్నాడు. తన కూతురు పార్వతి స్కూల్ పైనల్ చదువు
తున్నది. పార్వతికి సజ్జెట్టు లన్నీ బాగానే వచ్చుగానీ పాపం
అఖిల్లోనూ, తెలుగువ్యాకరణంలోనూ వెనకపడింది. పరీక్షలు
దగ్గరికి వస్తున్నాయనిభయపడుతున్నది. ప్రేమేటు చెప్పించుకుంటా
నని తల్లితో చెప్పింది. కాని ఆమెం తెలివితక్కువదా? ఏజ్ ధర్మం
బట్టి తరచి తరచి నిష్కల్మష గుణ శీలాలు పరీక్షించి నిష్ఠా
నంటివాడని తెలుసుకున్న సత్యనారాయణను చెప్పమన్నది.
అతనూ సరే నన్నాడు. అతనికి పరీక్షలు దగ్గర కొస్తున్నాయి
గాని మొదట్నుంచి చాలా జాగ్రత్తగా ఉంటున్నాడు గాబట్టి
పరీక్షల్ని మంచి నీళ్ళ ప్రాయంగా తలుస్తున్నాడు. అయినా
రాత్రిళ్ళు తను చదువుకుంటూ పగటిపూట దుర్గాంబగారి ఎదుట
పార్వతికి చెబుతున్నాడు.

రామకృష్ణ, కమలనాభ ప్రసాదు లిద్దరు ఒకే ఇన్ స్టిట్యూట్
లో చేరారు. ఒకే ప్రాంతంవాళ్ళని ప్రిన్సిపాల్ వా ల్చిన్సరికి
హాస్టల్ లో ఒకే గది ఇచ్చాడు. ఈ రెండేళ్ళలో వాళ్ళ స్నేహం
ఇంతింతని చెప్పటానికి వీలులేనంత ధృఢత్వాన్ని పొందింది.
ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే కృష్ణాద్వైతాన్ని ఉంటున్నారు.
శ్యామల విషయంలో విశ్వేశ్వరం ఎంతో జాగ్రత్తగా ప్రవర్తిం
చేవాడు. చిన్నమెత్తు లోటైనా కల్గించేవాడు కాదు. వచ్చే
జీతం దాదాపుగా కుటుంబఖర్చులకు సరిపోయేది. శ్యామల
కొంచెం దూబరాగా ఖర్చుపెట్టేది. భార్యనిమిత్తం విశ్వేశ్వరం
సిగరెట్లు కాల్చటం కూడా మానేశాడు. ఉన్న యెకరం పొలం

అమ్మివేశాడు. తల్లికి మాత్రం నెలరో పదిహేను రూపాయలు పంపించేవాడు. నెలరోజులుబట్టి మలేరియా జ్వరం పట్టుకుని అతణ్ణి పీల్చి పిప్పి చేస్తున్నది. ప్రాణాలు కళ్ళల్లో ఉన్నయ్. డాక్టర్ ఎన్నిమాన్లు చెప్పినా అతని కానీళ్ళు సరిపడలేదంటాడు. చివరకు బొంబాయి విడిచి వెళ్ళడం మంచిదని సలహా ఇచ్చాడు.

ఎటు తిరిగి విశ్వేశ్వరం అంతకంటే చేయగలిగిందీ లేదు. చివరకు మంచంనుండి లేవలేని పరిస్థితిలో ఉన్నాడు. అటువంటి వాడు మళ్ళీ పుంజుకుని ఆఫీసుకి వెళ్ళటం ఎప్పుడు? ఈ నెల రోజులబట్టి రామకృష్ణ అతనిని కంటికి రెప్పలాగా కాపాడేవాడు. కొన్ని రోజులు కాలేజీకూడా మానేశాడు. అతనుకూడా ఇంటికి వెళ్ళి పోవటమే మంచిదన్నాడు.

రామకృష్ణ, కమలనాభప్రసాద్ల సరీక్ష లయిపోగానే శ్యామలా విశ్వేశ్వరంలతో సహా నలుగురూ గుంటూరు వచ్చేశారు. విశ్వేశ్వరంని చూడగానే అతనితల్లి, అక్కా, గావా గుండెలు బాదుకున్నారు. అంత జబ్బు చేస్తే తమకెందుకు తెలియ పర్చలేదన్నారు. తనకొడుకును బొంబాయి తీసుకు వెళ్ళి పుట్టెడు రోగంతో తీసుకు వచ్చిందనీ, పైగా నానా ఊకులకు పోయి ఎకరం పొలం అమ్మించిందనీ, శ్యామలను చూస్తే సుబ్బమ్మగారు కారాలు మిరియాలు నూరుతున్నది.

రామకృష్ణ కమలనాభప్రసాదును తనఇంటికి తీసుకువెళ్ళాడు. అతని ఇంటి కింతకుముందు రెండు మూడుసార్లు వచ్చాడు. వాసుదేవరావుగారు కూడా అతని రాకకు చాలా సంతోషం.

పించారు. నాలుగురోజులుండి ప్రసాద్ తిరిగి జైజవాడ వెళ్ళి పోయాడు.

తర్వాత ఒకనాడు వాసుదేవరావుగారు రామకృష్ణగదిలోకి వచ్చారు.

‘ఏమిటి కృష్ణా! ఆలోచిస్తూ పడుకున్నావ్?’—

‘ఏం లేదు నాన్నా!’

‘ఈపటికో కొర్పు అయిపోయిందిగా? మీదటికి ఏంచేయ దలుచుకున్నావ్?’

‘మెడ్రాన్ వెళ్ళి ఏప్టూడియోలోనన్నా అసిస్టెంటు ఫోటో గ్రాఫర్ గా పని చేద్దామనుకుంటున్నాను. నాన్నే హితుడుకూడా అదే ఉద్దేశ్యంలో ఉన్నాడు.’

‘మరీ సంవత్సరం పెళ్ళిప్రయత్నాలు చెయ్యనా? 2 క్ల విషయం— డాక్టర్ నిరంజనరావుగా రైగుగుదువుగా! ఆయన గారు మొన్న నాన్నే హితు డాక్టర్ కో అన్నారట— నిర్మల కో పాటు మనెంటికి వస్తుందే, ఆయన కూతురు లలిత నేమ్మాయి— ఆపిల్లను నీకిస్తే బాగుంటుందని. ఆయన గారి విషయం నీకు తెలుసుగా? చాలా పేరుపడ్డ వ్యక్తి. మంచివాడు. నువ్వు సరేంటే నేనుకూడా ఆన్నే హితునికో కొంచెం సందిచ్చి మాట్లాడుతాను. ఏమంటావ్?’

‘మీయిష్టప్రకారం చెయ్యండి నాన్నా! మరీ నిర్మల విషయం ఏమన్నా ఆలోచిస్తున్నారా?’ అస లదేమంటుంది? ఇంక చదువుతా నంటుందా?’

‘ఆవిషయంకూడా ఆలోచిస్తున్నాను. కాని ఎక్కడా స్వరైస సంబంధం కనపడలేదు. చదువుకుంటా నంటేమటుకేం? ఇప్పుడు డాక్టర్ గారైనా పెళ్ళి చేసిన తర్వాతకూడా ఆఅమ్మాయి చదువుకుంటానంటే చదివిస్తానన్నారట. ఆడపిల్లకు పదు నెసిమిదన ఏటన్నా పెళ్ళిచేయకపోతే ఎలా? కాబట్టి దాస్కి నీకూ కలసి ఒక్కసారే రెండు సంబంధాలూ నిశ్చయించుకుని చేద్దామని నాఆలోచన. కాని అమ్మాయికెక్కడా దొరక లేదు సరియైనది.’

‘నాఉద్దేశ్య మొకటి నాన్నా! మన ప్రసాద్ ఉన్నాడే- నాస్నేహితుడు-అతను చాలామంచివాడు. అతనికి బెజవాడలో ఒకయిల్లు దాదాపు ఇరవైఏదువేల రూపాయలపాబూబ్బ ఉంది. నీకు తెలుసుగా సౌండ్ ఇంజనీరింగ్ కోర్సు పూర్తిచేశాడు. ఇకముందు అతని జీవితంకూడా నాజీవితంలాగే ఉంటుంది. కాకపోతే అతనికి తండ్రిలేకు. పెండ్లిడుకు వచ్చిన ఒక చెల్లెలు మాత్రం ఉందట. అతనికి మన నిర్మలనిస్తే బాగుంటుందని నాఉద్దేశ్యం. పైనంతామీయుష్టం అనుకోండి. ఊరికే విషయం చెప్పాను మరిషిమాత్రం చాలామంచివాడు. వృద్ధిలోకి వచ్చే వాడు.’

‘అలాగా? ఆవిషయం నా కత నున్నప్పుడు చెప్పలేదేం? అమ్మాయిని చూశాడా అసలు?’

‘చాలామాట్లు చూశాడు. అప్పుడప్పుడు మాటలసందున అతనిఉద్దేశ్యం కనిపెట్టాను. ఒక్కవిషయం నాన్నా! నిజంగా మీకు నిర్మల నతని కివ్వాలంటే అది నిమిషాల్లో జరిగిపోతుంది. నేను చెప్పినమాట అతని జీవితంలో కాదనడు. కారణం మీకు

చెప్పాను ఒకసారి. అతను రై లెక్కి పోవటం.' 'ఒహో సరే. అయితే ఫర్వాలేదు. ఆ స్తికూడా మనకంటే తక్కువేంటేదు. ఇవ్వదగ్గ సంబంధమే మరి. ఎటు తిరిగి మీయిద్దరూ ముందు నాటికి మెడ్రాన్ వెళ్తారుగదా! పెళ్ళాలలో సహవేళిండి. మీ రటు సంపాదిస్తూండండి, వీళ్ళిటు చదువుకుంటుంటారు.' అని చిరునవ్వులో వాసు దేవరావుగారు అంటూంటే 'ఏమిటినాన్నా! పెళ్ళివిషయాలు మాట్లాడుతున్నా?' రంటూ, నిర్మల తండ్రి కూర్చున్న కుర్చీకమ్మిమీద వచ్చి కూర్చుంది.

'ఏముంది మీవిషయాలే!'

'ఒహో! అన్నయ్యపెళ్ళి విషయమా? కాబోయే వదినను అన్నయ్యకంటే ముందరనుండి నేనే ఎరుగుదును.'

'అలెక్కకొస్తే రాబోయే భావమరిచిని నీకంటే ముందర నుండి అన్నయ్యే ఎరుగు.'

'అదేమిటి!'

'ఏమీలేదు. నిర్మలా! నీక్షిప్తం కానిది కాదుగాని మొన్న మనింటికి రాలా—'

'అవును లలిత—'

'కాదు. కమలనాభ—' అని రామకృష్ణ అంటూంట్లాగానే నిర్మల సిగ్గుపడి పారిపోయింది గదిలోనుండి.

దుర్గాంబ. గారు వడ్డిస్తున్నది. పార్వతీ కమలనాభప్రసాద్ లు
భోజనంచేస్తున్నారు.

‘ఏరా! చదవట మైపోయింది. పెళ్ళి యాయేడైనా చేసు
కుంటావా?’

‘కాస్త ఇరవైఏళ్ళు ఒచ్చేసరికి పెళ్ళి పెళ్ళంటూ మొదలు
పెడతారెందుకే?—’

‘అయితే అసలు చేసుకోవా? బ్రహ్మచారిగానే ఉంటావా
ఏమిటి చెప్పు?’

‘ఏదో ఆ అనన్యతా నేనుపడతాగాని కాస్త న్యాయవైద్యం’.

‘పెద్దవాళ్ళైనతర్వాత మాట వింటారుట్రా మీరు? నువ్వు
చేసుకున్నావరే, మానుకున్నావరేగాని, పార్వతికి మటుకు
ఈయేడు చేసేయ్యాలిందే. అది స్కూల్ ఫైనల్ దాకా
చదువుకుంటానంది. అన్నంతవరకు చెప్పించాను. ఇక చల్లగా
ఏఅయ్య చేతిలోనైనా పెట్టాను.’

‘ఊహూ! స్కూల్ ఫైనల్ చదివినంతమాత్రాన పండితురా
లైపోయిందంటావ్. కాబట్టి యింకా చదువెందుకంటావ్.
అంతేనా?’

‘చదివి చదివి నువ్వయ్యావుగా నాయనా పండితుడివి.
ఇంకా అదికూడా ఎందుకు? బొత్తిగా లేదనకుండా కొంతవరకు
చెప్పించాను. దానికీ పదహారు వెళ్ళి పదిహేడో ఏడు రాబో

తున్నది. ఇంకా ఎప్పుడు పెళ్ళి? అందుకనే యాయేటికో తగిన సంబంధం చూసి ముడిపెట్టేస్తాను. నాగొంతులో ఊపి రుండగానే ఆకాస్త చేసేస్తాను. ముందు కుంటానో ఉండనో!’

‘ఏం ఫరవా లేదు. నూరుసంవత్సరాలలో ఆఖరు సెకండు దాక్కా బ్రతుకుతావ్. ఏం భయంలేదు పూర్ణాయుర్దాయంనీది!’

‘నువ్వెన్నన్నా చెప్పరా! ఈయేడు దానిపెళ్ళిచేసి తీరవలసిందే. అంతగా సరదాగా ఉంటే ఆనచ్చేమొగుడే చెప్పించుకుంటాడు చదువు. నువ్వొప్పుకుంటే ఆనచ్చే సంబంధాలలో యేదో ఒక మంచిదాన్ని చూసి నీకూడా చేసేయాలనే ఉంది. ఆనక నీయిష్టం. అప్పుడే పెద్దవాడి నైపోయావ్. నామాట వింటావా పెడతావా? నిజానికి మీనాన్నగారే ఉంటే యేనాలుగేళ్ళక్రిందో మీకు పెళ్ళిళ్ళు చేసేయ్యకపోయారా? ఆడదాన్ని కాబట్టి నన్ను చెవులుపట్టుకు ఆడిస్తున్నారు’.

‘సరే. మజ్జగపోయ్ చెబుతా. నిన్నెవరూ చెవులు పట్టుకు ఆడించటంలేదు. నీమాట యింతకుముందెప్పుడూ వినకుండా పోలేదు. పెళ్ళివిషయంకాబట్టి - అదీ పార్వతివిషయంలో కాదు- నావిషయంలో నాయిష్టమొచ్చినట్లు చేసుకొవాల్సిందే. తర్వాత ఏమనుకున్నా సరే—’

‘అయితే దానిపెళ్ళన్నా యాయేడు చేశెయి.’

‘నేను చేసేదేమిటి? సంబంధం యేదన్నా భాయం చేసుకో. డబ్బు నాకివ్వు. బజారు కెళ్ళి నీక్కావలసిన పెండ్లిసంభారాలన్నీకొనుక్కొచ్చిపెడతాను’.

‘ఇంత పప్పుసుద్ద తింటావు! సంబంధం నేను వెతక్కరావాలి? బిడియమన్నా. లేదేరా ఆమూ టనటానిక? ఇంతియజమూనినై యుండి చెల్లెలికి సంబంధం నువ్వెతకాలా? ఆడవాన్ని నే నెతకాలా?’

“నన్ను వెతకమంటా వేమిటే—పెళ్ళివిషయాలలో నాకు తూర్పు, పడమరా తెలియదు. ఒకళ్ళింటి కెళ్ళి ఎట్లా మాట్లాడాలో తెలియదు. అస లింతకీ నువ్వాగు చెబుతాను— అమ్మాయ్! నువ్వీ యేడు ప్యాసవుతావా!”

“ఓ కచ్చితంగా!”

“ఎందుకు కాదు? పాపం ఆలబ్బాయి పుణ్యమంటూ రోజుకు రెండు గంటలూ, మూడు గంటలూ తనచదువు మానుకుని తెలియనివన్నీ అరటిపండు ఒలిచి చేతులో పెట్టికట్లు విమర్శగా చెబితే పేసుగాక వీసాతుందా యేమిటి? యేమీరాని మొద్దుకు నాకే అర్థమయ్యేది పాపం అతను చెబుతూంటే. ఆపరిక్షలకు వెళ్ళినట్లయితే నేనుకూడా అయ్యేదాన్నే. అసలు నువ్వెప్పు డన్నా చూశావా అతన్ని?”

“ఏదీ ఎప్పుడు చూశానే? నేను వచ్చేటప్పటికీ అతను వెళ్ళి పోయావుండే, నిరుమా యాయేమాను. ఆ—స రేగాని, మరి ఇది కాగానే యింటర్ చదవాలనుందా?”

“ఎందుకు చదువను?”

“అదింకా చదవాలో దేవుడా అంటూంటే నువ్వు పెళ్ళి చెయ్యాలో భగవంతుడా అంటావేమిటే!”

“ఒక్కోయ్! ఆమాత్రం తెలియని పిచ్చిపక్షిని కాదురానేను. నాచెవులూ కంసాలే కుళ్ళేడు. ఆటే పది సంబంధాలు చూడదల్చుకోలేదు. నిజాని కీయేడు దానిపెళ్ళి చెయ్యాలనీ నాకు లేదు. కానీ ఒక్కటే ఒక్క సంబంధం చూడదల్చుకున్నాను. అది ఖాయమైందా, నాచిట్టితల్లి రత్నాల రాసులో పొర్లాడిందన్నమాటే.”

“ఏమిటేవ్ ఎక్కడి సంబంధం, ఏమిటాకథ? చెప్పు—ఒక వక్కపలు కిటు పడేసి—.”

“అమ్మాయి! ఆకంచాలు కడుగు తీసి.— శుభంగా యోముకురా. సరీగ్గా యోమక జిడ్డుపట్టినయి. ఆజిడ్డంతా యీపూట వదలించ”ని చెప్పి పార్వతి దొడ్లోకి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత మొదలు పెట్టింది.

‘చూడు నాయనా! మన డాబాగదిలో అద్దెపూటున్న డాటినే ~~జిడ్డుపట్టినది~~ అబ్బాయి—అతన్ని నువ్వు చూడలేదు? చూస్తే బాగుండేది. ఎంతచక్కనివాడురా? ఎంత శేల్చినవాడు? ఎన్నెన్ని కథలు వ్రాసి ప్రతికలకు పంపుతూంటా డనుకున్నావు? అతని కచ్చగా మాష్టర్లతో స్నేహం. ఈయోకితో F. A. ఐపోయిందనుకో. ముందుకు B. A. కూడా యీవ్రాళ్ళోనే చదువుతాడట. అతనికొసం మొన్న ఒకరాజుగాఢుట కాకు పంపించారు. ఇక ఆస్తిచూద్దామా పడెకరాల మెట్టా, ఇరవై యెకరాల మాగాణీ ఉన్నదట. సాలీనా ఖర్చులు నాను 15 వేలు వస్తుందట. ఒక్కడుట. అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా ఎంత మంచివాడురా! ఈయోకు పార్వతి ప్యారవటానికి అతనే

కారణం. నాకు జ్వరం తగిలినప్పుడు నువ్వుకుంట్టుంటావుట్రా అంత ఆదుర్దాగా? ఎందుకనో ఆ అబద్ధమంటే నాప్రాణాలు లేచినస్తవి. ఆ ఒక్క సంబంధం చూడాల నుంది.'

'ఎంతాశే ఆమ్మా నీకు? అలాగే చూద్దాంగానీ మా తాత, మీ తాత సంపాదించి దేమన్నా ఒక యూబై వేలుంటే చూడు కట్నానికి'.

'పిచ్చినాయనా! ఆమాత్రం ఆలోచించకుండా ఉండలేదు కోయ్! కట్నాల కాశపడే రకం కాదనీ అతనే చెప్పాడు. అత నేమన్నాడో తెలుసా? 'మాకు లేకనా యింకోళ్ళని దేవిరించటం'—అన్నాడు. పాపం ఆమాట యీమాట మాట్లాడుతూ అతనిమనసులో ఉద్దేశమంతా తెలుసుకున్నాగా. పిల్లచదువు కున్న దయి తనకు నచ్చితే సరి చేసుకుంటానన్నాడు. మనమూ తగినంత యీలేక పోయినా బొత్తిగా యియ్యలేకుండా ఉండలేముగదా! మీనాన్న వ్రాసిపోయినట్లు దానక పెళ్ళికి కట్నం ఉండగాని ఖర్చుకీదగాని 10 వేలున్నవిగదా! పైగా యింకో విషయం నేను జాగ్రత్తగా గ్రహించానుగా— అతనుపై కేమీ కనబరచలేదుగాని మనం అడిగితేమటుకు కాదనేటట్టుగా లేడు. కాబట్టి మంచిరోజు చూసి ఒకపూట వాళ్ళవూరు వెళ్ళి వద్దాం. అతన్నడిగి తెలుసుకున్నా లే ఎలా వెళ్ళిల్సిందీ. పొద్దున వెళ్ళి సాయంకాలానికి తిరిగి రావచ్చు. ప్రయత్నించి చూద్దాం. దేవుడిదయవల్ల కార్యం పండయిందా, మనమ్మాయిపంట పండిందన్నమాటే! ముందర సంబంధం ఖాయం చేసుకున్నామంటే ఆనక పెళ్ళిప్పుడు చేసినా దిగులేదు. పెళ్ళయినా అతనూ

చదువుకుంటాడు B. A. దాకా. అత నిష్ప్రమోదనంతకాలం
మనమూ చెప్పించవచ్చు. తెలిసిందా? ఇన్ని ఆలోచించి
యీ ప్రయత్నం పెట్టుకున్నాను. ఏమంటావు మరి?

‘సరే. అలాగే కానీ.’ అంటూ కమలనాభ ప్రసాద్ బయ
టికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంతలోకే పార్వతి కంచాలు శుభ్రంగా హోమి హోమి
కడుక్కువచ్చింది. ‘ఇంతసేపు చేశావేమే తల్లీ!’ అంటే
‘నువ్వేగా శుభ్రంగా హోముకు రమ్మన్నావు?’ అని పార్వతి అంటే
‘ఓహో! ఔనులే. అన్నాను.’ అంటూ తను వడ్డించుకొ
బోయింది. పాపం ఆపిల్ల కర్థంగాలా అమ్మవాలకం.

విశ్వేశ్వరం శారీరకంగా కొంచెం కులాసాగానే యున్నాడు
కాని మానసికంగా బాధ పడుతున్నాడు తన ఆర్థిక పరిస్థితిని
తలంచుకుని. ప్రస్తుతం తానేమీ సంపాదించే పరిస్థితిలో లేడు.
మందులకని మాకులకని లక్ష్మీకాంతయ్యగారు చాలా డబ్బు
తనకింద ఖర్చుపెడుతున్నారు తనవద్దేమీ లేకపోవటంచేత.
‘నాకొడుకును బలవంతపెట్టి బొంబాయి తీసుకువెళ్ళి ఆ యెకరం
నేల కాస్త అమ్మించి పుట్టెడు జబ్బు కో యింటికి తీసుకువచ్చా’
వని సుబ్బమ్మగారు శ్యామలను దెప్పిపొడుస్తుంటుంది. విశ్వేశ్వరంకు
ఇది మరీ బాధాకరమైంది. అన్నట్టికీ కారణం తనరుగ్మతేగదాని
ఎప్పుడూ విచారిస్తూ కూచుంటాడు.

లలితా శ్యామలల మధ్య కూడా స్నేహ మిప్పుడు వృద్ధి
పొందింది. ఒకరోజు బలవంతమీద నిర్మలతో శ్యామలకూడా

లలితయింటికి వెళ్ళింది. అప్పుడు లలిత అన్నలు కేశవరావు,
 నారాయణరావులు హాస్కోనియం, తల్లాను వాయిస్తున్నారు.
 లలిత స్నేహితురాళ్ళిద్దరినీ చేతులు పట్టుకుని ఆగదిలోకి
 లాక్కెళ్ళిముందు తా నొకపాట పాడి తర్వాత శ్యామలను
 పాడమని బలవంత పెట్టింది. సహజంగా శ్యామల అంతగా సిగ్గు
 వడే వ్యక్తి కాకపోయినా తొలిసారి వెళ్ళటం కాబట్టి కొంచెం
 బిడియ పడుతున్నది. 'పాడమ్మా! ఫర్వాలేదు.' అని ఆ అన్న
 దమ్ములు కూడా అనేసరికి శ్యామల పాడక తప్పిందికాదు.
 ఆ అన్నదమ్ములిద్దరు 'సెభాష్! ఇన్ని నాటకాలకు వాయిచినా
 ఒక్కనాడు కూడా యింత కమ్మగా పాడేపాళ్ళకి నేమెప్పుడు
 వాయిచలేదు. ఇవాళ మాచేతులకు పూర్తిగా మెరుగు
 పెట్టావు. ఇంకొకటి—ఇంకొకటి' అంటూ తమకు చేతులూ
 శ్యామలకు కంఠం నెప్పి పుట్టిందాకా వాయిచిపాడించారు.
 'ఇంతే అనుకున్నావేమో అన్నయ్యా! మాస్నేహితురాలు
 వీణ ఎంత గొప్పగా వాయిస్తుందో జెలుసా?' అని లలిత
 అంటూంటే 'ఏమమ్మా! మాకొక్క సారి విసిపిద్దా?' అని
 ఆ కళాప్రియులు బ్రతిమాలారు! లలితబలవంతమీదా, నిర్మల
 సలహామీద వాసు దేవరావుగారింట్లో ఆరోజు సాయంత్రం వీణ
 వాయిచటానికి శ్యామ లొప్పుకుంది.

మాటప్రకారంగానే విద్యారాణివలె వాయిచింది శ్యామల.
 రామకృష్ణ, విశ్వేశ్వరం, కేశవరావు, నారాయణరావు, లలిత,
 నిర్మలలు చుట్టూ కూర్చున్నారు. ఒకరి నొకరు యింతకుముందే
 సరిచయం చేసుకున్నారు. కేశవరావు విశ్వేశ్వరం' 'అన్నయ్య
 గారూ! యింత మహోత్సృష్టమైన కళను జనబాహుళ్యానికి

ప్రదర్శింపకుండా దాచిపెట్టుకోటం న్యాయం కాదు. అని కళా
దేవతను బంధించటం. అందు కామె కన్నీళ్ళు కాస్తుంది. కళా
దేవత కన్నీళ్ళు మానవుల శాంతిసౌఖ్యాలకు తిలోదకాలు.
కాబట్టి మీరు నన్ను పార్థం చేసుకోకుండా ఉంటే ఒకచిన్న
విషయం చెబుతాను. మా అన్నదమ్ము లిద్దరం జెజనాడలో
ఒక రాజాగారు స్థాపించిన కళాస్యందనం వా రిచ్చే ప్రదర్శనాలకు
వాయింతుంటాం. పతనావస్థలో ఉన్న కళాదేవతకు తిరిగి
మహోన్నతస్థానాన్ని చేకూర్చటానికి నడుం కట్టకున్న నిజమైన
కళాప్రియు లా రాజాగారు. తన సంస్థలోని కళాకారు ల్నందర్నీ
తను కన్నబిడ్డలాగా చూసుకు టాడు. వారికి రెండేళ్ళబట్టి
చేదోడుగా ఉంటున్నాం. పూర్తిగా అర్థంచేసుకున్నాం. సంస్థలో
అన్ని వాయిద్యాలూ ఉన్నాయికాని ఒక్క వీణే తక్కువైంది.
కాబట్టి మీరేమీ అనుకోకుండాఉంటే 'ఆవూరూ, ఆవూరూ'
తిరుగుతూ నాటకాలకు వాయింతుమా"? అనే దురభిమానం
అడ్డురాకుండా ఉంటే మీ రీ కళామూర్తిని వెంటబెట్టుకుని
వస్తాండండి. ప్రతిప్రదర్శనానికి ఏభైరూపాయల చొప్పున యిచ్చే
భాగ్యత నాది. ఇంత మహోత్సృష్టమైన కళనుప్రకాశింపజేయక
నోవటం మంచిదికాదు. నామాటవినండి. మీసోదరుడిలాగా
చెబుతున్నాను.

ఇప్పుడు చూడండి. మాకు లేక నేనా పిలిచిన చోటి కల్లా
హాగ్నోనియం, తల్లం వేసుకుపోవటం? దేవుడిదయనల్ల మా
నాయనగారు కావలసినంత సంపాదిస్తున్నాను. కాని కారణం?
సంగీతకళలో ఉండే అభిరుచి, ప్రేమ. మిమ్మల్ని ఆరచేయ్యటా
పెట్టకుని తీసుకువెళ్ళి మళ్ళీయింటిదగ్గర నిండుతుంటాం.

ఏమంటారు? బహుశ మీరు తెలిసే ఉంటుంది. రామకృష్ణరావు
 మా కాబోయే గానమరిది. అతనికి మీరూ కల ప్రాణ
 స్నేహాన్ని పురస్కరించుకునే నే నిలా అడుగుతున్నాను.
 ఏమంటారు? ఈమాటలు వింటూంటే విశ్వేశ్వరానికి ఆనంద
 గొప్పలు జారుతున్నాయి. 'తన భార్య అంత చక్కగా
 వాయిస్తుందా? దేశం తన భార్యలో ఉన్న కళావైదగ్ధ్యానికి
 జోడూరుచేస్తుందా? తానిప్పటి దాకా ఏవిషయానిని గురించి
 గాధపడుతున్నాడో ఆ ఆర్థికలోపం సవరింపబడేట్టుగా ప్రదర్శ
 నానికి ఏబైరూపాయ లిప్పిస్తా నంటున్నాడే! అతణ్ణి భగవంతుడే
 పంపించాడా!' అనే ఆలోచనలతో ఉక్కిరి చిక్కిరవుతూంటే
 అతని నోటినుండి అప్రయత్నంగా 'అలాగే కానియ్యండి'
 అన్నమాటలు వెలువడ్డినై. 'అన్నీబాగానే ఉన్నయ్ కాని,
 ఇకముందు మాచెల్లెలు శ్యామల కళాప్రపంచంలో వీణా అనే
 పేరుతో వ్యవహరింప బడుతుంది.' అని రామకృష్ణ అంటూంటే
 శ్యామలచెయ్యి కదలి వ్రేలినున్న ఉంగరం మీద సూర్య
 కిరణాలున్నది వీణా అనే రెండక్షరాలు ప్రకాశించాయ్. 'అతిథు
 లందరు నా యీసత్కారము నందుకుని న న్నానందింపజేయ
 ప్రార్థించుచున్నాను.' అంటూ ఒక పెద్ద పళ్ళెంనిండా కాఫీ
 గ్లాసులు పెట్టుకుని వచ్చి తయారటే ఇచ్చింది నిర్మల.

అందరూ ఒకళ్ళవ ద్దొకళ్ళు సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయారు.
 'శ్యామలా!' ఆఉంగర మెక్కడిది ఈనాడు పెట్టుకున్నావు
 క్రొత్తగా? అని విశ్వేశ్వరం ప్రశ్నిస్తే. 'మాలన్నయ్య రామ
 కృష్ణ వెనక ఒకమాడు స్కూల్లో చదువుకుంటున్నప్పుడు ఒక

కళాప్రదర్శనంలో నేను వీణ వాయిచినందుకుగాను బహుళ
రించారు. అది ఇవ్వాలే పెట్ట నన్నుతూండగా అగుపిస్తే పెట్టు
కున్నాను. అప్పుడే ముసాహిమాప్రకారం గా రిచ్చిన 'గోల్డ్
మెడల్' కూడా చూపిస్తానుండండి' అని గభాలున పెట్టలోనుండి
తీసి చూపిస్తే ఆశ్చర్యపడి 'ఈవిషయాలన్నీ నాకెప్పుడూ
చెప్పలేదేం శ్యామా! జాన్లే. ఎవరిగొప్ప వాళ్ళే ఎలా
చెప్పుకుంటారు! సరేకానీ పాటకచ్చేరీ చేస్తానంటావా?'

'నాదేముంది? మీయిష్టం.'

'చూడు శ్యామా! నిజంగా యిన్నరోజులబట్టి నేను
పడుతున్న బాధ ఇవ్వాలే మాయమైంది. ఇంతవరకు మీ
కెవరికి చెప్పలేదు. ఈసంఘోష సమయంలో చెప్పలేనాను.
దమ్మిడి చేతిలో లేక పైగా సంపాదించుకొవటానికి శరీర
పరిస్థితులు బాగా లేక బావగారిల్లో వచ్చిపడ్డానే. ఎంత బాధ
పడ్డానో తెలుసా శ్యామా! ఇవ్వాలే నాకా బాధనుండి విముక్తి
కలిగింది నీమూలాన. నీకళామూర్తికికూడా కారునేఘాలనుండి
విముక్తి కలిగింది శ్యామా! ఓహో పొరపాటు వీణా!'

'అందరికీ వీణా ఐతే మీకూనా యేమిటి? మీకెప్పటిలాగా
శ్యామనే.' అంటూ ఆప్రేమమూర్తిబుళ్ళో దూరింది కళామూర్తి
శ్యామల.

లిలితారామకృష్ణలకు సర్వలాకమలనాభప్రసాద్లకు పెళ్ళి
పోయింది పదిరోజులక్రిందట. తను బి. ఎ. పూర్తిచేసిన తర్వాత

పార్వతిని చేసుకొంటానన్నాడు సత్యనారాయణ. శ్లానినోజున
తనపాళ్ళందరితోపాటు బెజవాడ వస్తున్నానని రాజాగారికి
ముందుగా తెలియబరిచాడు కేశవరావు. ఆనోజుకే ఆనందపురా
న్నుండి రావాలని వెంకట్రావుకు తెలియబరిచాడు రాజాగారు.

సాయంత్రం 5 గంటలకు మిత్రబృందమంతా బయలుదేరింది
రిహార్సల్ హాలుకి. అందరినీ సగౌరవంగా ఆహ్వానించాడు రాజా
గారు. 'రాజాగారు! ఇదుగో ఈమెనుగురించే నేను మీకు
ప్రాసించి. చాలా చక్కగా వాయిస్తుంది వీణ. 'వీణా' అన్న తన
పేరును సార్థకం చేసుకుంది. స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసయింది.
గౌరవనీయమైన సంసారస్త్రీ. మనసంస్థలో ఉండదగిన వ్యక్తి.
అదుగో ఆవిశ్వేశ్వరంగారే యీమెభర్త. చాలామంచివాడు.
తర్వాత ఇదిగో మాచెల్లెలు లలిత. ఇంటర్ పూర్తిచేసింది.
అతనే మాగానమరది రామకృష్ణరావు. ఫోటోగ్రఫీకోర్స్
పూర్తిచేశాడు.' అని కేశవరావు, చెప్పింతర్వాత 'ఈమె
నాచెల్లెలండ్ల నిర్మల. ఇంటర్ పూర్తిచేసింది. అతనే మాగాన
మరది కమలానాభప్రసాద్. నాతోపాటు బొంబాయిలో ప్లాండ్
ఇంజనీరింగ్ కోర్స్ పూర్తిచేశాడు.' అని రామకృష్ణ చెప్పిన
తర్వాత 'మాచెల్లెలు పార్వతండ్ల. స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాస
యిందీ యే' డంటూండగా మాధవరావుగారు సత్య
నారాయణ హాల్లో అడుగుపెట్టేడు. 'అదుగో ఆసత్యనారాయణ
గారే కాబోయే పార్వతి భర్త' అని ప్రసాద్ పూర్తిచేశాడు.

'ఎక్కుడనుంచీ రావటం గురుశిష్యులు?'

‘మేష్టకుగార్ని మావూరు తీసికెళ్ళానండీ రాజాగారూ!’
మీడి తరంచూసుకుని బయటేరి వచ్చేశాం. ఇప్పుడే వచ్చింది.
బండి.’

‘ఇవ్వాళ్ళంటే ఇవాళ్ళే రావాలా? రెండురోజులు ముందుగా
వచ్చి నాతో కులాసాగా కాలక్షేపం చేస్తే పాపంచుట్టుకుంటుం
దటయ్యా’ అంటూ చిరునవ్వుతో రాజాగారు వాళ్ళకీ వీళ్ళకీ
పరిచయం చేశారు. సత్యనారాయణకా సంస్థలోని సభ్యత్వానికీ,
అతనిపై రాజాగారికి గల ప్రేమాభిమానాలకు ఆశ్చర్యపడు
తున్నారు పార్వతీప్రసాద్లు.

‘సత్యనారాయణగారా! ఏవూరండీమీది?’ అదేమిటో
గమ్మత్తుగా అడిగింది వీణా.

‘అలా అడిగారేం! ప్రస్తుతమివూరే’.

‘ఆనందపురంలో మీకెవరైనా వున్నారా?’

‘ఆ ఎవరోకాదు. మాఅమ్మానాన్నావాళ్ళే ఉన్నారు. అలా
అడిగేరేం? మీకెవరైనా చుట్టాలున్నారా అక్కడ?’

‘సత్యం!’

మిగతావాళ్ళంతా ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నారు.

‘మావాళ్ళంతా అలాగే పిలుస్తారులేండీ.’

‘ఇంకా గుర్తుపట్టలేదా సత్యం? అప్పుడే మరచిపోయావా?’

లేదండీ. మావాళ్ళుకూడా ఎప్పుడూ చెప్పలేదే మా
లో 'వీణా అనే పేరుగలవాళ్ళున్నారని!'

'క్షమించు సత్యం! నాపేరు వీణా కాదు. కళాప్రపంచంలో
త్రమే ఈపేరుతో వ్యవహరింపబడుతున్నాను. కాని అసలు
ను- నీకు తెలుసుగాని మరచిపోయావు. నీతోపాటు తొమ్మి
ళ్ళదాకా మీవూళ్ళోనే గడిపేనే శ్యామల—'

'ఎవరు! శ్యామలా!'

'అవునుసత్యం! గుర్తుకొచ్చానా?'

'శ్యామల! ఇదేమిటి శ్యామలా! ఇంత మారిపోయావు?
గడి కొచ్చావేం? ఓహో! వీణ వాయింపటానికి గదూ?
మిటి ఎన్నాళ్ళైందిచూసి' అనంటూండగా కుర్రాడు
క్షణానులు తీసుకువచ్చి తలొకటి ఇచ్చాడు. వాళ్ళిద్దరి
షణా మిగతావాళ్ళ కయోమయంగా ఉంది.

కళ్ళవిషయాలోకళ్ళికి చెప్పుకునేటప్పటికి రాత్రి 8 గంట
తర్వాత అందరూ కలిసి సంప్రదించుకొగా తేలిస
ంశాలేమిటంటే, ఈకథనే మాధవరావుగారు సినిమాకు
వల్లుగా నూటూ పాటూ వ్రాయటం, రాజాగారికి
న ఫిలింకంపెనీలో రామకృష్ణాకమలనాథప్రసాద్లు
ంట్ పెక్సీషియన్స్గా పనిచెయ్యటం, లలితానిర్మలలు
పూర్తిచెయ్యటం, సత్యనారాయణ బి. ఎ., పార్వతి
పూర్తిచేసినతర్వాత పెళ్ళి చేసుకోవటం. వీణా, కేశవ
నారాయణరావులు మాధవరావుగారు వ్రాసిన పాటల

కల్లా బ్యూస్ చెయ్యటం, విశ్వేశ్వరం కళాస్వందనం త
నిర్వాహకుడుగా పని చెయ్యటం, ఈ కళామూడు
సహకారంతో రాజాగారి కథ 'వీణా' అనే పేరుతో సి
నియ్యటం.

Thend

II.1

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
తెలపొల్ల. (కృష్ణా జిల్లా.)

మహానగర పంచాయితీ పునర్వ్యవస్థీకరణ పరిశీలనావర్తిక

పునర్వ్యవస్థీకరణ సంఖ్య	TPLA118B134
పునర్వ్యవస్థీకరణ పేరు	వీధి
తారీఖు	28/10/24
ముందు అర్హత	no
వెనుక అర్హత	no
మొత్తం పేజీలు	99
పెద్ద సైజు పేజీలు	no
భాగం పేజీలు	no
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినది	Triveni
పేజీలు విడదీసినది	Triveni
స్కాన్ చేసినది	RukSaha
పరీక్ష చేసినది	rohith
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిశీలన	good